

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jan Drábek

Kmenový list jako předmět právních vztahů

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. 5. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 109 981 znaků včetně mezer.

V Praze dne 3. 5. 2019

Jan Drábek

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Petru Čechovi, LL.M., Ph.D., za vedení mé diplomové práce, za vstřícnost a za cenné rady a připomínky, které mi během jejího zpracovávání poskytoval.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Východiska právní úpravy	7
2.1	Vývoj úpravy kmenových listů v tuzemské právní úpravě	7
2.2	Návrh nařízení o Evropské soukromé společnosti	9
3	Právní povaha kmenového listu	10
3.1	Kmenový list jako cenný papír.....	10
3.2	Cenný papír jako věc.....	11
3.3	Podíl jako věc	12
4	Právní úprava kmenových listů.....	13
4.1	Náležitosti kmenových listů	14
4.2	Podmínky vydání kmenových listů	16
4.3	Teorie vydání cenného papíru	18
4.4	Postup vydání kmenového listu.....	19
4.5	Povinnost odevzdat kmenový list.....	22
4.6	Hromadná listina	25
4.7	Imobilizace kmenového listu.....	26
5	Převod a přechod kmenového listu	30
5.1	Převod kmenového listu rubopisem	30
5.2	Prokazování účasti na společnosti.....	32
5.3	Změna vlastnického práva bez rubopisu	33
5.4	Pluralita podílů	36
5.5	Nabytí od neoprávněného.....	37
6	Kmenový list v obchodním rejstříku.....	38
7	Veřejné obchodování a nabízení kmenového listu	42
8	Zástavní právo ke kmenovému listu	46
9	Srovnání úpravy kmenových listů a akcií	49
10	Výhody používání kmenových listů	53
11	Závěr	55
	Seznam použitých zkratk	57
	Seznam použitých zdrojů	58

1 Úvod

Každá rekodifikace přináší do práva nové pojmy a přístupy, které sice často poskytují nové možnosti, ale zároveň vytvářejí riziko právní nejistoty, neboť tyto novoty nejsou prověřeny praktickým užíváním ani přezkoušeny judikaturou. Proto je nutné je mnohem důkladněji teoreticky studovat a všechna potenciální sporná místa odhalit a podrobit detailnímu rozboru, aby bylo přeci jen jasnější, jakým směrem se v případě sporu může ubírat jeho řešení.

Cílem této práce je provést zkoumání kmenových listů jako nového institutu obchodního práva, zavedeného do českého právního řádu s účinností rekodifikace občanského a obchodního práva od 1. 1. 2014.

První kapitola se věnuje východiskům právní úpravy jak samotných kmenových listů, tak obecně celé rekodifikace soukromého práva z roku 2012, zejména se zaměřením na oblast úpravy podílů v obchodních společnostech a práva cenných papírů. V souvislosti s aktuální právní úpravou jsou zde rozebrány historické právní předpisy platné na tuzemském území.

Druhá kapitola se věnuje právní klasifikaci kmenových listů, zejména otázce, zda se jedná o věc, a to i ve srovnání s úpravou souvisejících institutů, kterými jsou podíl a cenný papír.

V další kapitole jsou popsány základní charakteristické znaky kmenových listů, jejich zákonné náležitosti, podmínky a postup vydání. Jedná se o úvod do úpravy samotných kmenových listů.

V dalších kapitolách je provedena analýza otázek, které pokládám za problematické, neboť buď nejsou dostatečně jednoznačně upraveny v právních předpisech, nebo chybí judikatura, případně ustálená praxe, která by výkladové problémy vyřešila. Mezi tyto oblasti jsem zařadil problematiku změn vlastnického práva ke kmenovému listu, úpravu zápisu do obchodního rejstříku, veřejné obchodování a nabízení kmenového listu a zástavní právo ke kmenovému listu.

V předposlední kapitole je srovnána úprava kmenových listů s úpravou akcií jako nejbližšího institutu v českém obchodním právu. Tato komparace může poskytnout inspiraci pro výkladové mezery ohledně kmenových listů, neboť akcie nejsou v českém právním řádu novinkou, disponují tedy tím, co kmenové listy postrádají.

Práci uzavírám shrnutím hlavních výhod kmenových listů, které může přinést jejich využívání v praxi.

Při zpracování diplomové práce jsem vycházel z historické české právní úpravy, dále u jednotlivých témat shrnuji dostupné judikáty a komentáře odborníků v oblasti práva obchodních korporací.

2 Východiska právní úpravy

Pro pochopení podstaty současné právní úpravy a snadnější hledání řešení výkladových problémů je důležité seznámit se s právními předpisy, které aktuální českou úpravu práva obchodních korporací inspirovaly. Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále jen Důvodová zpráva) uvádí, že v zákoně „jsou použita některá nová řešení, která jsou vyzkoušena v Evropě“¹. Jako jeden z významných pramenů je uveden návrh Nařízení o evropské soukromé společnosti (SPE). Výslovně jsou jako inspirace uvedeny právní úpravy Švýcarska, Německa, Rakouska a zákon o společnostech s ručením omezeným z roku 1906. Důvodová zpráva také zmiňuje úpravy korporací v právních řádech Francie, Itálie a Velké Británie. Konkrétně kmenový list nebo jemu podobný institut ovšem ve většině odkazovaných zdrojů inspirace obsažen není.

2.1 Vývoj úpravy kmenových listů v tuzemské právní úpravě

Prvním zákonem, který na našem území upravoval společnosti s ručením omezeným (v tehdejší terminologii s ručením obmezeným), byl zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným.² Tento zákon sice zmiňoval v ustanovení § 75 možnost vydávání listin o účasti na společnosti, nicméně zároveň výslovně zapovídal jejich převod indosamentem (což u ostatních účastnických listů v té době povoloval³) a znění takových listin na majitele (povoleno pouze u akciových společností). Tím prakticky smazával veškeré výhody jejich praktického použití, snad jen kromě prokazování vlastnického práva k podílu. Tato listina se tak ani nedá považovat za cenný papír, neboť tehdejší právní úprava nestanovovala, že by byl podíl do listiny vtělen

¹ Sněmovní tisk č. 363/0 v 6. volebním období, Důvodová zpráva, s. 38.

² Dřívější právní úprava (zákon č. 1/1863 ř. z., obchodní zákoník) znala pouze veřejné společnosti obchodní, společnosti komanditní a společnosti akciové. Poslední dvě mohly podle tohoto zákona vydávat akcie, do kterých byly vtěleny podíly.

³ Takovými účastnickými listy byly podle tehdejšího obchodního zákoníku akcie společnosti akciové, případně společnosti komanditní na akcie.

a svázán s ní. Tato listina by se tak dala považovat za průvodní listinu, to znamená listinu, která právo prokazuje, nicméně právo s ní není spjato.⁴

Zákon o společnostech s ručením omezeným zůstal v platnosti i po rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku Československa, byl společně s dalšími právními předpisy přejet do československého právního řádu recepční normou obsaženou v zákoně č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

Zákon o společnostech s ručením omezeným platil až do roku 1950, kdy byl v důsledku politických změn zrušen, neboť podnikatelské subjekty typu společnosti s ručením omezeným neměly v tehdejší hospodářském životě žádné místo. Kromě národních podniků byl zachován pouze institut akciové společnosti, kterou i komunistický režim potřeboval pro potřeby zahraničního obchodu, tyto společnosti však mohly podle právní úpravy v zákoně č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech, vznikat pouze na základě státního povolení a fungovat pouze pod dozorem ministerstva příslušného jejich podnikání. Zákon o akciových společnostech, obsahoval v § 18 ustanovení, kterým bylo umožněno společnostem s ručením omezeným přeměnit na společnosti akciové a tím zabránit jejich zániku, ovšem tuto přeměnu bylo možné provést opět pouze tehdy, bylo-li jí uděleno státní povolení. Takové společnosti však byly využívány pouze státem, podniky společností v soukromém vlastnictví byly znárodněny v roce 1948.⁵

Po sametové revoluci v roce 1989 došlo v Československu k obnovení tržní ekonomiky a s tím i ke vzniku nové právní úpravy v podobě zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku. Ten vtělení podílu ve společnosti s ručením omezeným do cenného papíru zakázal ustanovením § 61 odst. 1. K zakotvení účastnických cenných papírů ve společnosti s ručením omezeným došlo až s rekonstrukcí občanského práva v roce 2012 s účinností od roku 2014.

⁴ KOTÁSEK, Josef. Právo cenných papírů. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 11.

⁵ Zákon č. 118/1948 Sb., o organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkých podniků a zákon č. 120/1948 Sb., o znárodnění obchodních podniků s 50 nebo více činnými osobami.

2.2 Návrh nařízení o Evropské soukromé společnosti

Přestože důvodová zpráva⁶ i literatura⁷ uvádí návrh Nařízení o evropské soukromé společnosti⁸ jako jeden z hlavních zdrojů inspirace pro českou úpravu společnosti s ručením omezeným (a to u důvodové zprávy dokonce výslovně v části, která se týká kmenových listů⁹), o otázce vtělení podílu do cenného papíru tento návrh mlčí. Možná autoři důvodové zprávy vycházeli z verze návrhu Nařízení, která v současné době není veřejná, nicméně jiná literatura z doby provádění rekodifikace¹⁰ hovoří o absenci možnosti vydávat listiny reprezentující podíl v evropské soukromé společnosti.

Jediný článek návrhu nařízení relevantní pro toto téma se týká veřejné obchodovatelnosti a veřejného nabízení podílů, kdy návrh nařízení obsahuje ustanovení v článku 3 odst. 1 písm. d), které obě tyto činnosti zapovídá. Dále návrh obsahuje v článku 3 odst. 2 definici veřejného nabízení ve znění: „*Pro účely odst. 1 písm. d) se obchodní podíly považují za „veřejně nabízené“, pokud je osobám určeno sdělení v jakékoli formě a jakýmkoli způsoby a toto sdělení obsahuje dostatečné informace o podmínkách nabídky a obchodních podílech, které mají být nabízeny, aby se investor mohl rozhodnout tyto obchodní podíly odkoupit nebo je upsat, včetně případu, kdy jsou obchodní podíly nabízeny prostřednictvím finančních zprostředkovatelů.*“ Zde je možné spatřovat inspiraci pro českou právní úpravu, nicméně zákaz veřejného nabízení a obchodování se vztahuje pouze na kmenové listy, u nevtěleného podílu jinak zakázáno není, na rozdíl od navrhované evropské úpravy, která stanovuje toto pravidlo obecně pro všechny obchodní podíly.

⁶ Sněmovní tisk č. 363/0 v 6. volebním období, Důvodová zpráva, str. 38.

⁷ HAVEL, Bohumil. Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace. *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 12, s. 351.

⁸ Návrh nařízení Rady o statutu evropské soukromé společnosti, KOM/2008/0396 v konečném znění, CNS 2008/130.

⁹ „Tento koncept sleduje zejména návrh nařízení o SPE, který využitelnost cenného papíru také připouští – cílem návrhu není vytvořit další akciovou společnost, ale i nadále držet soukromou (a uzavřenou) společnost, jejíž cenné papíry nebudou mít negativní vliv na kapitálový trh.“ Sněmovní tisk č. 363/0 v 6. volebním období, Důvodová zpráva, str. 38.

¹⁰ HEJDA, Jan. Právní úprava podílu ve společnosti s ručením omezeným v rekodifikačním návrhu zákon o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 3, s. 72.

3 Právní povaha kmenového listu

Na kmenové listy je třeba kromě jejich speciální právní úpravy aplikovat i obecná pravidla. K identifikaci těchto norem v právním řádu je klíčové podrobit zkoumání právní povahu kmenového listu a jeho zařazení v kontextu občanského práva. Výslovně podle ustanovení § 137 odst. 3 ZOK víme, že se jedná o cenný papír, subsidiárně platí tedy obecná ustanovení o cenných papírech. Cenný papír je od rekodifikace jednoznačně věcí v právním smyslu vzhledem ke svému systematickému zařazení v hlavě IV části první občanského zákoníku, budeme tedy zkoumat i tuto právní úpravu. Na kmenový list se také vztahuje právní úprava podílu a speciální právní úprava podílu ve společnosti s ručením omezeným.

3.1 Kmenový list jako cenný papír

Kmenový list je cenný papír. Na rozdíl od dřívější právní úpravy, ta současná obsahuje v § 514 OZ definici cenného papíru, totiž že *„cenný papír je listina, se kterou je spojeno právo takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést“*.

Přestože výslovná definice cenného papíru je novinkou, o významnou změnu se nejedná, neboť jak uvádějí Husták a Manderla¹¹ *„tato definice se ve své podstatě shoduje s dosavadním pojetím cenného papíru v tuzemské právní doktríně.“* Již od první úpravy cenných papírů v rakousko-uherském obchodním zákoníku¹² se v teorii objevovaly definice, které se té současné zákonné velice blíží. Například Randa publikoval definici *„jestli jisté právo s listinou – obsah jeho naznačující – takovým způsobem sloučeno, že právem toliko prostřednictvím listiny vládnouti možno jest, tudíž zřízení a jakýkoliv výkon práva jedině listinou se zprostředkuje, mluvíme o cenných papírech.“*¹³

Později podle úpravy v zákoně č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, byla cenným papírem listina, kterou za cenný papír prohlašuje zákon, nicméně i tato částečná definice

¹¹ HUSTÁK, Zdeněk, MANDRELA, Matěj. Cenné papíry ve světle rekodifikace – poznámky k novému režimu. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 1, s. 11.

¹² Zákon č. 1/1863 ř.z., všeobecný zákoník obchodní.

¹³ KOTÁSEK, Josef. 2014, op. cit., s. 9.

byla později ze zákona vypuštěna. Dědič¹⁴ následně definoval cenný papír jako „*projev vůle (skripturní akt), se kterým je spojeno subjektivní právo takovým způsobem, že dispozice s tímto právem je možná jen současně spolu s dispozicí se skripturním aktem.*“

V případě kmenového listu je podíl představován kmenovým listem. Podle definice cenného papíru je s kmenovou listinou spojeno právo, v tomto případě tvoří podíl soubor práv, ale i povinností¹⁵, do kmenového listu se tedy vtělují i tyto. Podobně je tomu i u akcií, které obsahují kromě práv i některé povinnosti akcionáře, a to zejména v souvislosti s ochranou kapitálového trhu a investorů. Mezi tyto povinnosti patří například povinnost oznámit podíl na hlasovacích právech podle § 122 ZPKT a povinnost učinit nabídku podle § 35 a následujících zákona č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí.¹⁶ Pro obě společnosti jsou dále společné povinnosti loajality (§ 212 OZ), vkladová povinnost (§ 150–151 a § 344 ZOK) a povinnost odevzdat kmenový list, respektive akcii (§ 152 a např. § 526 ZOK).¹⁷

3.2 Cenný papír jako věc

Předrekodifikační úprava neobsahovala žádné ustanovení, které by dávalo jednoznačnou odpověď na otázku, zda je cenný papír věcí, nebo ne. Od novely z roku 2000 obsahoval § 1 odst. 2 zákona o cenných papírech ustanovení, že „*na cenné papíry se vztahují ustanovení o věcech movitých, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis jinak*“. Tato formulace naznačuje, že zákonodárce cenný papír za věc nepovažuje, nepředpokládá tedy automatické použití právní úpravy věci, ale považuje za nutné učinit k této právní úpravě výslovný odkaz. Odborná veřejnost se tak klonila k názoru, že cenné papíry jsou takzvanou jinou majetkovou hodnotou.¹⁸ Praktický dopad spornosti této otázky byl však minimální, vzhledem k tomu, že subsidiární použití právní

¹⁴ DĚDIČ, Jan, PAULY, Jan. *Cenné papíry*. Praha: Prospektum, 1994, s. 20.

¹⁵ Například příplatková povinnost (§ 162 a následující ZOK), povinnosti mohou být také stanoveny společenskou smlouvou.

¹⁶ KOTÁSEK, Josef. 2014, op. cit., s. 70–71.

¹⁷ ČECH, Petr, ŠUK, Petr. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová – Bova Polygon, 2016, s. 267.

¹⁸ KOTÁSEK, Josef. 2014, op.cit, s. 14.

úpravy věcí movitých bylo díky výše zmíněnému ustanovení jednoznačné, stejně jako speciální ustanovení k této obecné úpravě, které stanovovaly zvláštní zákony.¹⁹

Občanský zákoník se vrací zpět k prvorepublikové právní úpravě, která za věc považovala „*všechno, co od osoby je rozdílné a slouží k potřebě lidí*“²⁰. Vzhledem k tomu, že pro cenné papíry existuje řada ustanovení, která jsou speciální k obecné právní úpravě věcí, lze konstatovat, že v tomto ohledu dochází sice k posunu v teoretickém pohledu na cenné papíry, nicméně praktický důsledek tak výrazný není, neboť v obou úpravách se na cenné papíry vztahuje obecná právní úprava movitých věcí, pokud pro ně neexistuje speciální úprava (dříve na základě výslovného zákonného ustanovení, nyní na základě subsidiarity).

3.3 Podíl jako věc

Zajímavou novinkou v občanském zákoníku je skutečnost, že i podíl je věcí, přestože dřívější judikatura směřovala naprosto opačným směrem²¹. Charakter podílu jako věci vyplývá z definice věci obsažené v § 489 OZ, neboť podíl je rozdílným od osoby a slouží potřebě lidí. V dřívější právní úpravě nebylo jednoznačně stanoveno, zda podíl je nebo není věcí, teorie došla k závěru, že i podíl je potřeba považovat za „jinou majetkovou hodnotu“ a tento závěr byl potvrzen Nejvyšším soudem²². Tato změna pojetí podílu znamená nutnost aplikace obecné úpravy věcí na záležitosti týkající se podílu, v čemž nejvýraznější změna se týká možnosti nabytí od nevlastníka²³.

¹⁹ Dědič a Pauly uváděli ještě před zmíněnou novelou jako hlavní spornou oblast vlastnické právo k cennému papíru, neboť pokud není cenný papír věcí, nemůže k němu vzniknout vlastnické právo, nýbrž může být pouze v majetku určité osoby, což může způsobovat problémy u státního vlastnictví ve vztahu ke státním podnikům. DĚDIČ, Jan, PAULY, Jan. *Cenné papíry*. Praha: Prospektum, 1994, s. 21–22.

²⁰ § 285 zákona č. 946/1811 ř. z., obecného zákoníku občanského.

²¹ Například rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 794/2006.

²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 700/2004.

²³ ČECH, Petr. S.r.o. po rekodifikaci. *Právní rádce*. [online]. 2012 [cit. 2018-02-11]. Dostupné online z: <https://pravnicadce.ihned.cz/c1-55877970-s-r-o-po-rekodifikaci>.

4 Právní úprava kmenových listů

Právní úpravu kmenových listů obsahuje zákon o obchodních korporacích (ZOK), a to v hlavě IV části první, která se týká společnosti s ručením omezeným. Dále je nutné neopomenout obecnou právní úpravu cenných papírů obsaženou v díle 4 hlavy IV části první občanského zákoníku (OZ). Některé záležitosti se také řídí právní úpravou podílu ve společnosti s ručením omezeným, případně obecnou úpravou podílu. Vzhledem k závěrům předchozí kapitoly je nutné brát také v úvahu obecnou úpravu věcí.

K vydání kmenových listů je třeba přizpůsobení společenské smlouvy společnosti s ručením omezeným. V tomto případě nestačí, že společenská smlouva vydání kmenových listů nezakazuje, nýbrž je třeba podle ustanovení § 137 odst. 1 ZOK výslovně vtělení podílu do kmenového listu upravit, a to pro konkrétní podíly nebo druhy podílů. Je to proto, aby při převodech podílů nedocházelo k nejasnostem, jakým způsobem má být převod proveden, případně kdy přechází vlastnické právo.

Kmenový list lze vydat pouze k podílu, u nějž není nijak omezena nebo podmíněna převoditelnost. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 208 ZOK podmiňuje převoditelnost podílu třetím osobám pouze souhlasem valné hromady, mlčí-li společenská smlouva, je třeba nutnost souhlasu valné hromady ve společenské smlouvě explicitně vyloučit, jinak nebude možné kmenový list vydat. U převodů mezi společníky už sám zákon stanovuje volnou převoditelnost, zde by se tedy společenská smlouva neměla od zákonné úpravy odchýlit.

Kmenový list je vždy cenným papírem na řad, musí tedy vždy obsahovat jméno oprávněné osoby, jak vyžaduje ustanovení § 518 odst. 2 OZ. Není umožněno vydávat kmenové listy jako cenné papíry na doručitele nebo na jméno. Dále není povoleno vydávat kmenové listy jako zaknihované cenné papíry. Důvodová zpráva mlčí o důvodech těchto omezení, nicméně důvodem pro zákaz kmenových listů ve formě cenného papíru na doručitele budou pravděpodobně zejména praktické okolnosti (například nemožnost vyčíst z cenného papíru na doručitele jeho vlastníka může komplikovat zápis společníka do obchodního rejstříku, což zákon u společnosti s ručením omezeným vyžaduje) a také snaha nerozvolnit úpravu společnosti s ručením omezeným do příliš velké míry, ale zachovat jí do jisté míry rigidnější než úpravu akciové společnosti.

4.1 Náležitosti kmenových listů

Náležitosti kmenových listů stanovuje § 138 ZOK výčtem prvků, které musí tato listina obsahovat. Listina musí být označena jako kmenový list, nicméně z textu zákona nevyplývá jednoznačně, jak striktně je třeba trvat na doslovnosti formulace označení. Ve srovnání např. s úpravou směnek obsaženou v čl. I ZSŠ chybí například pravidlo o souladu jazyka označení a jazyka celé listiny. Je otázkou, jak striktní bude v tomto ohledu judikatura, nicméně v praxi bude z pochopitelných důvodů s největší pravděpodobností převažovat označení v českém jazyce v titulu listiny, což odpovídá i zkušenostem s již dříve existujícími účastnickými cennými papíry.

Další náležitostí je jednoznačná identifikace společnosti vydávající kmenový list. Podle ustanovení § 435 odst. 1 OZ podnikatel (kterým společnost vydávající kmenový list vždy je) musí uvádět na obchodních listinách své jméno a sídlo, dále informaci o zápisu v obchodním rejstříku a identifikační číslo.

Třetím prvkem je informace o výši vkladu připadajícího na podíl, který je představován kmenovým listem. Tento údaj by měl odpovídat společenské smlouvě, neboť v té musí být podle zákona určen.

Kmenový list dále musí obsahovat jednoznačnou identifikaci společníka, což souvisí s tím, že kmenový list lze vydat podle ustanovení § 137 odst. 3 ZOK pouze jako cenný papír na řad, který musí obsahovat jméno oprávněné osoby, neboť jinak by se jednalo o cenný papír na doručitele, což vyplývá z ustanovení § 518 odst. 2 OZ. Podle ustanovení § 3019 OZ je identifikujícím údajem právnické osoby identifikační číslo osoby²⁴, nicméně vzhledem k zákonnému požadavku na uvedení jména společníka na cenném papíru na řad bude nutné uvést i název právnické osoby. V případě, že by v uvedených údajích byla chyba a patřily by různým právnickým osobám, jedná se o nejednoznačnou identifikaci a zákonné ustanovení o jednoznačné identifikaci tím není naplněno. Společník – fyzická osoba se podle ustanovení § 3019 OZ identifikuje jménem, bydlištěm a datem narození, „*popřípadě identifikujícím údajem podle jiného právního předpisu*“²⁵.

²⁴ Bylo-li přiděleno.

²⁵ Takovým údajem je rodné číslo podle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel, to však není uvedeno výslovně vzhledem k tomu, že podle důvodové zprávy budou rodná čísla pravděpodobně v zájmu

Zákon také požaduje „označení podílu, k němuž je kmenový list vydán“. Z této formulace není úplně zřejmé, zda je požadováno označení druhu podílu, nebo samotných jednotlivých podílů. Pokorná²⁶ uvádí, že je tím míněno označení druhu podílu, a pokud ve společnosti existuje pouze základní podíl podle § 135 odst. 1 ZOK, nepovažuje tuto náležitost na nutnou, takže je možné ji z kmenového listu vypustit. Naopak jiní autoři^{27, 28} dovozují, že by mělo být uvedeno jedinečné označení každého konkrétního podílu, a to proto, aby jednotlivé podíly nebyly zaměnitelné. Přikláním se spíše k názoru, že by mělo jít o označení konkrétního podílu. S označováním podílů přitom počítají i další ustanovení o společnosti s ručením omezením²⁹ a bylo by praktické ke konkrétním kmenovým listům přiřadit konkrétní podíly, jednoznačně identifikovatelné svým označením.

Poslední náležitostí je označení kmenového listu, jeho číslo a podpis jednatele nebo jednatelů. Označením kmenového listu je myšlen jeho případný přívlastek (např. prioritní kmenový list), pokud nejsou vydávány žádné speciální kmenové listy, není podle komentáře³⁰ nutné žádné takové označení uvádět, není tedy potřeba vymýšlet speciální označení, například „základní kmenový list“.

Vzhledem k požadavku na uvedení čísla je zřejmé, že kmenové listy mají být číslované, a to logicky tak, aby bylo možné jednotlivé listy rozlišit, případně aby bylo možné odhalit duplicitně vydané nebo zkopírované listiny. Je vhodné používat číselné řady začínající číslem 1, aby nedocházelo k matení držitelů kmenových listů ohledně jejich počtu apod., nicméně například pokud emitent vydává různé cenné papíry, mělo by být možné, aby v rámci přehlednosti přidal před samotné číslo ještě dalších několik

ochrany osobních údajů nahrazena jiným identifikujícím číslem. Sněmovní tisk č. 362/0 v 6. volebním období, Důvodová zpráva, str. 588.

²⁶ LASÁK, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, DOLEŽIL, Tomáš a kol.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 883.

²⁷ KITTEL, David. Kmenový list – některé zkušenosti z praxe. *Ad Notam*. 2015, č. 6, s. 8.

²⁸ HEJDA, Jan. 2011, op. cit., s. 72.

²⁹ Například § 139 ZOK o seznamu společníků.

³⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 312.

znaků, které budou rozšiřovat označení o další informace pro emitenta i případné další uživatele.

Požadavek na podpis jednatele je v souladu s právní úpravou jiných cenných papírů³¹. Ustanovení o možnosti nahradit podpis jeho otiskem, pokud jsou na listině současně použity ochranné prvky proti jejímu padělání nebo pozměnění, je dokonce stanoveno už v obecné úpravě cenných papírů v ustanovení § 516 odst. 2 OZ, speciální úprava pro kmenový list je tedy nadbytečná.

V případě vydání hromadného kmenového listu je třeba na něj podle ustanovení § 138 odst. 2 ZOK ještě uvést údaj o tom, kolik kmenových listů nahrazuje, a označení podílů, které nahrazuje. Toto ustanovení představuje další argument pro výše uvedený závěr, že zákonodárce měl v ustanovení § 138 odst. 1 písm. e) ZOK na mysli označení konkrétního podílu, a ne označení druhu podílu – vyžaduje-li hromadný kmenový list označení podílů, které nahrazuje, nedávalo by toto ustanovení ve spojení s druhem podílu valný smysl. Dalším podpůrným argumentem je ustanovení § 139 odst. 3 ZOK, které vyžaduje zápis informace o vydání kmenového listu a jeho čísla do seznamu společníků ke konkrétnímu podílu. Lze-li tedy podle informací v seznamu společníků přiřadit ke konkrétnímu podílu (s konkrétním označením) konkrétní kmenový list (označený číslem), je žádoucí, aby bylo možné totéž provést na základně informací obsažených na kmenovém listu, potenciální nabyvatel kmenového listu by určitě měl mít co nejjednodušší přístup k informaci, který konkrétní podíl bude nabývat, aby mohl případně provést kontrolu jeho vlastností a případných vad.

Kromě právní úpravy obsažené v zákoně o obchodních korporacích se na kmenové listy vztahuje také obecná úprava cenných papírů obsažená v občanském zákoníku, nicméně ta výslovně žádné další náležitosti nestanovuje, lze tedy výše uvedený výčet považovat za taxativní.

4.2 Podmínky vydání kmenových listů

Zákon o obchodních korporacích stanovuje jen jednu podmínku vydání kmenového listu, a to že „*kmenový list lze vydat pouze k podílu, jehož převoditelnost není*

³¹ Srov. § 260 odst. 1, § 285, odst. 2, písm. g), § 297 odst. 1 ZOK.

*omezena nebo podmíněna*³². Podle některých názorů³³ se jedná o jednu podmínku vyjádřenou dvěma pojmy (i s ohledem na fakt, že zákon nikde o rozlišení těchto pojmů nehovoří). Praxe příliš mezi těmito dvěma pojmy nerozlišuje, spíše je vnímá jako jedno kritérium.³⁴ Domnívám se však, že je možné (a žádoucí) posuzovat omezení a podmínění převodu zvlášť. Jako omezenou převoditelnost vnímám situaci, kdy je zakázáno podíl na některé osoby převést (například pokud společenská smlouva určí, že podíl lze převést pouze na jiného společníka). Podmíněním je nutnost souhlasu jiného orgánu (například zákonné pravidlo obsažené v ustanovení § 208 odst. 1 ZOK, že převod podílu na třetí osobu je možný pouze se souhlasem valné hromady). Z těchto definic vyplývá, že se jedná o odlišné pojmy, které mají v praktickém životě různé projevy, v praxi se také mohou objevit podíly, u kterých je převoditelnost omezena, ale nikoliv podmíněna (například možnost převést podíl pouze na současné společníky, přičemž tento převod nepodléhá schválení valnou hromadou), nebo naopak podíly neomezeně převoditelné, ale s podmínkou schválení valnou hromadou.

Výchozí právní úprava stanovuje v § 207 a § 208 ZOK dispozitivní pravidlo, že podíl ve společnosti s ručením omezeným je neomezeně převoditelný jen mezi společníky a převod na jinou osobu musí schválit valná hromada. Je proto třeba před vydáním kmenových listů zakotvit ve společenské smlouvě odchylku od druhého pravidla.

Podmínka neomezené a nepodmíněné převoditelnosti (jak ostatně vyplývá z označení „převoditelnost“) se nevztahuje na přechod podílu, tedy na dědění nebo na přechod na právního nástupce zaniklé právnické osoby, ten je tak možné ve společenské smlouvě vyloučit, ovšem lze očekávat, že k takovým situacím nebude docházet příliš často, protože je-li zakotvena neomezená převoditelnost kmenového listu, není zpravidla důvod omezovat možnost jeho přechodu. V případě, že by došlo k situaci, že by byl přechod kmenového listu omezen a jeho vlastník by například zanikl, poustupovala by společnost podle ustanovení § 212 odst. 1 a 2 ZOK o uvolněném podílu, společnost tedy určí výši vypořádacího podílu a uvolněný podíl přejde za protiplnění ve výši vypořádacího podílu na zbývajících společníky (v tomto případě by bylo třeba vydat jim

³² § 137 odst. 2 zákona 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

³³ KITTEL, David. 2015, op. cit., s. 8.

³⁴ Tamtéž.

nové kmenové listy s vyznačením nové výše jejich vkladů), případně je snížen základní kapitál. Na právního nástupce (respektive do pozůstalosti) pak přejde pouze právo na vypořádací podíl. Výše uvedený výklad ovšem například Kittel³⁵ považuje za nesprávný, neboť zákon neřeší osud kmenového listu (respektive povinnost k jeho odevzdání) a z toho by mohly vznikat závažné komplikace.

4.3 Teorie vydání cenného papíru

Právní nauka zná řadu teorií vydání cenného papíru. Tyto teorie slouží jako východiska při tvorbě právních úprav, neboť různými způsoby řeší otázky okamžiku vzniku cenného papíru a vtělení práv do něj a případné problémy vznikající z důvodu vad jeho vzniku. K nejvýznamnějším směrům patří kreační teorie, smluvní teorie, teorie vlastnického nabytí a teorie domnělého práva.

Podle kreační teorie je právo vtěleno do cenného papíru okamžikem, kdy splňuje všechny náležitosti. Emise je tedy jednostranným právním úkonem. Při užití této teorie ovšem mohou vznikat problémy, neboť cenný papír je podle ní řádně vydán i v případě, že je před předáním prvním nabyvateli odcizen nebo ztracen, neboť předání prvním nabyvateli nehraje při vzniku cenného papíru žádnou roli.

Základem smluvní teorie je dvoustranné právní jednání (smlouvou) mezi emitentem a prvním nabyvatelem. Nevýhodou této teorie ovšem je, že nechrání dobrou víru nabyvatele cenného papíru, jehož vydání neproběhlo v podobě smlouvy s emitentem. Ze smluvní teorie vychází teorie vlastnického nabytí, podle níž se oprávněným z listiny stává ten, kdo ji nabyl v dobré víře, a to i v případě, že se cenný papír dostal do oběhu bez vůle emitenta.

Současná právní úprava, stejně jako právní úpravy německy mluvících zemí, u kterých se tuzemská úprava do velké míry inspirovala, je založena na teorii domnělého práva, která podle odborné literatury „vychází ze smluvní teorie a spočívá na právní domněnce odpovědnosti výstavce a ochraně právní jistoty nabyvatele. Při neplatné nebo chybějící smlouvě o vydání cenného papíru je chráněn ten, kdo se domníval, že jde o cenný papír řádně vydaný. Výstavce je z cenného papíru zavázán, neboť svým podpisem

³⁵ KITTEL, David. 2015, op. cit., s. 8.

na listině vykonal úkon, jemuž ten, kdo listinu v dobré víře nabyl, musí důvěřovat.³⁶ Tato teorie se dá shrnout do pěti základních prvků, kterými jsou (1) splnění všechny zákonné náležitosti listiny, (2) nabytí listiny třetí osobou v dobré víře, (3) založení závazku emitenta jeho podpisem na listině, (4) odpovědnost vydavatele vůči poctivému nabyvateli a (5) domněnka vzniku cenného papíru.³⁷

Občanský zákoník označuje v ustanovení § 520 odst. 1 za den vydání cenného papíru den, kdy cenný papír splňuje náležitosti stanovené zákonem a kdy se stane majetkem prvního nabyvatele. Teorie domnělých práv se projevuje zejména v následujícím ustanovení, které zaručuje ochranu dobré víry nabyvatele i v případě, že nebyly dodrženy náležitosti postupu při vydání, případně že se cenný papír nestal vlastnictvím prvního nabyvatele stanoveným způsobem. Tato úprava odpovídá (až na formulační úpravy) předchozí úpravě v § 5 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, pouze v nové úpravě chybí výslovné zmínění presumpce dobré víry, nicméně ta vyplývá ze základních zásad občanského zákoníku obsažených v § 7. Podle obou úprav (jak původní obsažené v ustanovení § 5 odst. 4 zákona o cenných papírech, tak nové obsažené v ustanovení § 521 odst. 2 OZ) shodně vzniká právo na náhradu škody dotčené osobě, a to vůči emitentovi a osobám, které jeho jménem nebo na jeho účet jednaly.

4.4 Postup vydání kmenového listu

Chce-li již existující společnost s ručením omezeným vydat cenné papíry, musí nejprve přizpůsobit společenskou smlouvu, aby odpovídala požadavkům zákona. Konkrétně se to týká podmínek, za kterých lze vydat kmenové listy (výše zmíněná otázka převoditelnosti). Stačí doplnění společenské smlouvy o jednoduchou formulaci, že podíl lze převést na jakoukoliv osobu, a to bez souhlasu valné hromady. Dále pak je nutné zakotvení samotných kmenových listů. Je třeba uvést, které podíly mohou být nahrazeny kmenovými listy, což mohou být jak všechny, tak i jen některé. Toto lze definovat buď určením konkrétních podílů, nebo jejich druhů, jsou-li ve společenské smlouvě zakotveny různé druhy podílů, nebo určením, že kmenovými listy mohou být nahrazeny pouze

³⁶ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 66.

³⁷ JANSÁ, Lukáš. Vydání akcie dle § 5 odst. 4 zákona o cenných papírech. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 3, s. 32–35.

podíly s určitými vlastnostmi (např. ty, u kterých je stanovena neomezená převoditelnost).³⁸

Pokud není ve společenské smlouvě upraveno jinak, je podle ustanovení § 171 odst. 2 ZOK pro schválení změn společenské smlouvy nutný souhlas všech společníků, jejichž podílů se tyto změny týkají, neboť tato změna zasahuje do jejich práv a povinností. Pokud se změna netýká všech společníků společnosti, je třeba podle ustanovení § 171 odst. 1 písm. a) ZOK kromě souhlasu dotčených společníků také souhlas alespoň dvoutřetinové většiny hlasů všech společníků, neboť jde o rozhodnutí o změně obsahu společenské smlouvy. Je třeba mít na vědomí, že změna společenské smlouvy ještě neznamená, že podíl se vtěluje do cenného papíru, jde teprve o zakotvení možnosti takový postup realizovat. Samotné vtělení je uskutečněno až vydáním kmenového listu, které může následovat ihned po schválení takové změny, ale také po delší době.

Pokud jde o nově zakládanou společnost, která se rozhodla své podíly vtělit do kmenových listů, je třeba výše uvedené údaje zahrnout do společenské smlouvy, kterou se společnost zakládá. V okamžiku, kdy je společnost zapisována poprvé do obchodního rejstříku, však ještě kmenové listy nemohou existovat, protože při sepisování návrhu na zápis je ještě neměl kdo vydat, bude tedy nutné nejprve společnost zapsat s tím, že kmenové listy vydány nebyly, následně kmenové listy vydat, a nakonec navrhnout zápis změny, že kmenové listy už vydány byly. Tento postup je však nepraktický a bude takovým společenstvem přinášet dodatečné náklady, čímž také může odrazovat od používání tohoto institutu v praxi. I v případě zavedení kmenových listů u již existující společnosti bude docházet k této dvoufázovosti: nejprve je změněna společenská smlouva a následně po vydání kmenových listů je jejich existence zapsána do obchodního rejstříku.

Samotný akt vydání kmenových listů činí statutární orgán společnosti, tedy její jednatel, případně sbor jednatelů. Do společenské smlouvy je po vydání kmenových listů třeba uvést, že byl ke konkrétnímu podílu kmenový list vydán a komu který kmenový list náleží, neboť vydání kmenových listů nezakládá výjimku z pravidla uvedeného v § 146 odst. 1 písm. c) ZOK, že ve společenské smlouvě musí být uvedena jména a adresy

³⁸ KITTEL, David. 2015, op. cit, s. 8.

společníků. Tato úprava společenské smlouvy nepodléhá žádnému schvalování, protože k ní došlo na základě jiné právní skutečnosti, pouze je třeba vyhotovit aktuální úplné znění společenské smlouvy a založit jej do sbírky listin obchodního rejstříku, jak stanovuje § 197 ZOK.

Vydání cenného papíru je dvoustranné právní jednání. Podle definice obsažené v ustanovení § 520 odst. 1 OZ, je cenný papír „vydán dnem, kdy splňuje náležitosti stanovené pro něj zákonem nebo jiným právním předpisem a kdy se stanoveným způsobem stane majetkem prvního nabyvatele“. Kromě zákonných náležitostí je tak zapotřebí i nabytí prvním nabyvatelem, což se bez jeho vůle a spolupráce neobejde.

Může tak nastat situace, kdy první nabyvatel odmítne vydávaný cenný papír přijmout. Cenný papír tak není vydán a podíl se do něj nevtělí. K takové situaci v praxi nejspíše nebude příliš často docházet, neboť jak je uvedeno výše, vlastník konkrétního podílu musel pro možnost vtělení podílu do kmenového listu hlasovat při změně společenské smlouvy. Teoreticky však může nastat situace, kdy mezi změnou společenské smlouvy a vydáním kmenových listů dojde ke změně vlastníka kmenového listu, případně vlastník se změnou principiálně souhlasí, nicméně nehodí se mu načasování vydání kmenového listu statutárním orgánem.

Otázkou je, zda může být vydán kmenový list k podílu, k němuž nebyla splněna vkladová povinnost. U akciové společnosti platí pravidlo, že akcie není vydána, dokud není její emisní kurz splacen. Zde je však třeba vnímat rozdíl mezi podstatou těchto dvou typů společností, zatímco u akciové společnosti hraje vklad garanční funkci (i s ohledem na stanovenou minimální výši základního kapitálu) a společník žádným způsobem za dluhy společnosti neručí, je tedy žádoucí, aby byl motivován ke splacení emisního kurzu akcie, aby byl vytvořen tento garanční prostředek. Naopak u společnosti s ručením omezeným garanční funkce základního kapitálu prakticky vymizela tím, že bylo opuštěno pravidlo stanovení minimálního základního kapitálu. Zároveň společníci ručí do výše všech nesplacených vkladů. Tím nesplacený vklad představuje pro věřitele společnosti výrazně menší nebezpečí, neboť po neúspěšném vymáhání své pohledávky u společnosti se mohou obrátit na ručící společníky, což věřitelé akciové společnosti nemohou, tam existuje pouze vztah mezi společností a akcionáři a vymáhat nesplacené vklady může tedy jen společnost. Z absence výslovného zákonného ustanovení i výše uvedených důvodů lze tedy dovodit, že kmenový list může být vydán k podílu nezávisle na splnění vkladové povinnosti.

Zákon o obchodních korporacích neupravuje, co se stane, pokud bude společnost s vydáním kmenových listů v prodlení. Vzhledem k tomu, že jde o cenné papíry, tedy práva a povinnosti z nich jsou do nich vtěleny, společník nebude mít možnost je vykonávat, nebude-li cenný papír držet. Ve chvíli, kdy kmenový list není ještě vůbec vydán, práva a povinnosti se do něj ještě nevtělila, disponuje s nimi tak stále společník jako u běžného podílu. S tím souvisí i problematika převodu dosud nevydaných kmenových listů. Na rozdíl od úpravy nevydaných akcií, kde zákon v § 256 odst. 4 ZOK odkazuje na úpravu akcií, pokud to nevyklučuje povaha, nevydaný kmenový list je třeba s ohledem na výše uvedené převádět podle zákonných ustanovení o podílu nevtěleném do kmenového listu.

4.5 Povinnost odevzdat kmenový list

Díl 2 hlavy o společnosti s ručením omezeným, obsahující právní úpravu práv a povinností společníků, stanovuje povinnost odevzdat kmenový list v zákonem stanovených případech. Zákon předvídá povinnost odevzdat kmenový list za účelem jeho výměny, vyznačení nové výše vkladu nebo jeho zničení. Pro případ nespolupráce společníka, a tedy nesplnění této povinnosti, obsahuje zákon další postup, který zamezuje situaci, kdy by společnost byla paralyzována z důvodu nečinnosti společníka.

Společník má povinnost ve stanovených případech odevzdat svůj kmenový list na základě zákona, není tedy třeba žádná výzva nebo rozhodnutí statutárního orgánu. Až v případě nesplnění této povinnosti přichází na řadu výzva statutárního orgánu ke splnění povinnosti. Výzva se činí stejným způsobem, jakým se svolává valná hromada³⁹, musí v ní být stanovena přiměřená lhůta a musí obsahovat upozornění, že v případě jejího neuposlechnutí budou dotčené kmenové listy prohlášeny za neplatné. Následně po marném uplynutí lhůty jsou kmenové listy prohlášeny za neplatné, což je dáno na vědomí dotčeným společníkům a zveřejněno⁴⁰. Tímto okamžikem přichází společník o vlastnické právo ke svému podílu, neboť jeho kmenový list, do kterého bylo právo k podílu vtěleno,

³⁹ Podle ustanovení § 184 odst. 2 ZOK se valná hromada svolává zasláním pozvánky na adresu společníka uvedenou v seznamu společníků, případně jiným způsobem, který určí společenská smlouva.

⁴⁰ Podle ustanovení § 776 odst. 1 ZOK se povinnost zveřejnění realizuje zveřejněním v Obchodním věstníku.

je neplatný a podíl bude vložen do nového kmenového listu (má-li být vydán) a ten bude následně prodán.

Při prodeji kmenového listu stanovuje zákon přiměřené použití ustanovení o prodeji uvolněného podílu, což znamená zejména aplikaci pravidla o prodeji nejméně za přiměřenou cenu a předkupního práva společníků. V případě, že předkupní právo využije více společníků, mají si prodávaný podíl rozdělit v poměru podle velikostí svých podílů. Použití tohoto ustanovení je u kmenového listu problematická, vyžaduje buď nahrazení prodávaného kmenového listu několika nově vydanými listy, nebo přirostění ke kmenovým listům kupujících společníků (ovšem pouze v případě, že se jedná o stejné druhy podílů), případně spoluvlastnictví kmenového listu. Taková akce bude jistě administrativně náročná a zásadně tak ovlivní výslednou výši prostředků vyplacených bývalému společníku.

Původní společník je sice sankcionován ztrátou svého podílu, nicméně náleží mu výše vkladu nebo cena, za kterou byl nový kmenový list prodán, po odečtení účelně vynaložených nákladů, které společnosti v důsledku neodevzdání kmenového listu vznikly. Prodej ovšem musí být bývalému společníkovi oznámen, má tedy případně poslední možnost znovu svůj podíl nabýt zpět, když ho od společnosti odkoupí s tím, že „sankcí“ za původní nedodržení povinnosti bude to, že přijde o náklady, které si za absolvování procesu naučtuje společnost, neboť kupní cenu, kterou za kmenový list zaplatí, mu společnost po odečtení nákladů vyplatí.

V případě, že se nově vydané kmenové listy nepodaří prodat, rozhodne valná hromada o snížení základního kapitálu. Toto řešení výrazně zjednodušuje, respektive umožňuje, vypuštění minimální výše základního kapitálu u společnosti s ručením omezeným, nehrozí tak riziko, že by se společnost dostala pod hranici minimálního základního kapitálu, jako se to může stát například u akciových společností s nejnižším povoleným základním kapitálem.

Velmi podobná je úprava uvolněného podílu podle ustanovení § 213 a následujících ZOK. Uvolněný podíl vzniká, jestliže účast společníka společnosti s ručením omezeným zanikne jinak než převodem podílu (tedy typicky vyloučení společníka, případně zánikem společníka, je-li přechod podílu omezen). I v tomto případě je primárně podíl prodán, a to nejméně za přiměřenou cenu a bez zbytečného odkladu s tím, že předkupní právo mají společníci, pokud ho uplatní více společníků, dělí se podíl

podle poměru jejich podílů. Výdělek po odečtení nákladů a pohledávek náleží oprávněné osobě. Odlišnost od právní úpravy kmenových listů spočívá v tom, že pokud se uvolněný podíl neprodá, nedochází automaticky ke snížení základního kapitálu, nýbrž se nejprve určí výše vypořádacího podílu, která je ihned vyplacena oprávněné osobě, a následně společnost rozhodne buď o přechodu uvolněného podílu za protiplnění na zbývajících společníky, případně rozhodne o snížení základního kapitálu, společnost má tedy možnost volby a má i možnost *de facto* svým společníkům nařídít nabytí přiměřené části uvolněného podílu a zaplacení protiplnění ve výši poměrné části vypořádacího podílu.

Zvláštní situací je, pokud za kmenový list stahovaný z oběhu nemá být vydán nový. Zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 154 odst. 3 uvádí, že v takovém případě není prohlášením neplatnosti dotčeno právo na zaplacení částky odpovídající výši splněné vkladové povinnosti. Tím může docházet k nespravedlnosti například ve srovnání se situací, kdy společník svůj kmenový list neodevzdá a nově vydaný kmenový list je prodán (což je postup podle § 153 ZOK), neboť vkladová povinnost i vzhledem k tomu, že nyní je minimální výše vkladu 1 Kč, často nemusí odpovídat reálné ceně podílu, respektive kmenového listu. *De lege ferenda* by bylo jistě vhodnější použít výše uvedenou úpravu uvolněného podílu a vyplácet hodnotu vypořádacího podílu, nikoliv částku odpovídající splněné vkladové povinnosti.

Štenglová⁴¹ dále rozebírá situaci, kdy je kmenové listy třeba odevzdat pro vyznačení změněné výše základního kapitálu podle ustanovení § 226 odst. 1 a § 230 odst. 1 ZOK. Zde usuzuje, že v případě neodevzdání kmenových listů a jejich prohlášení za neplatné nedojde k zániku účasti na společnosti, podíl pouze již není vtělen do kmenového listu. S tímto závěrem se neztotožňuji, neboť obě zmiňovaná ustanovení výslovně odkazují na obdobné použití ustanovení § 152 až § 154 ZOK, která možnost udržení účasti na společnosti v případě neodevzdání kmenových listů nezmiňují.

Kmenové listy, které byly odevzdány (s výjimkou případu, kdy jsou po vyznačení nové výše vkladu vráceny společníkům), je společnost povinna zničit bez zbytečného odkladu po účinnosti důvodu jejich odevzdání (zejména snížení základního kapitálu).

⁴¹ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. 2017 op. cit., s. 329.

V případě nutnosti vyznačení nových údajů na kmenových listech (např. při změně firmy společnosti, změna grafické podoby akcie, nové ochranné prvky) nebo při žádosti o výměnu poškozeného kmenového listu se použije úprava analogicky podle ustanovení § 226 odst. 1 a § 230 ZOK.

Zákon o obchodních korporacích dále v díle 4 hlavy IV upravuje povinnost odevzdat kmenový list v případě, že zaniká účast společníka na společnosti. V případě vystoupení společníka nebo dohody o ukončení účasti společníka je společník povinen odevzdat kmenový list současně s oznámením o vystoupení, respektive s podpisem dohody. Bez odevzdání není ani jedno z těchto jednání účinné. V případě vyloučení společníka, zrušení účasti společníka soudem nebo jiného způsobu zániku účasti podle § 206 ZOK je nutné odevzdat kmenový list bez zbytečného odkladu. Podíl, který náleží k takto vrácenému kmenovému listu, je považován za uvolněný a s kmenovým listem bude naloženo podle ustanovení o uvolněném podílu.

4.6 Hromadná listina

Podle ustanovení § 524 OZ lze zastupitelné cenné papíry nahradit hromadnou listinou. Zastupitelné cenné papíry jsou takové, které jsou „vydané *týmž emitentem v téže formě, z nichž vznikají stejná práva*“⁴². V případě, že kmenové listy tyto podmínky splňují (tedy zejména je-li do nich vtělen stejný druh podílu a se stejnou výší vkladu), může být vydán hromadný kmenový list. S možností jeho vydání počítá ustanovení § 138 odst. 2 ZOK, které zakotvuje zvláštní náležitosti pro tento papír nad rámec náležitostí standardních kmenových listů, a to údaj o tom, kolik kmenových listů nahrazuje, a označení podílů, které nahrazuje. Stejně jako u kmenových listů zde lze vidět výkladovou mezeru v pojmu „označení podílů, které nahrazuje“, domnívám se však, že i hromadná listina by měla obsahovat označení konkrétních podílů, stejně jako u jednotlivých cenných papírů⁴³.

Na základě ustanovení § 524 odst. 2 OZ má vlastník hromadné listiny právo kdykoliv požadovat po společnosti výměnu hromadné listiny za jednotlivé cenné papíry, případně podle podmínek emitenta pro výměnu, pokud takové stanovil. Lze očekávat, že

⁴² § 516 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁴³ Této otázce jsem se podrobněji věnoval již v kapitole Náležitosti kmenových listů.

zvláště emitenti s velkým množstvím cenných papírů, kde bude docházet k takovým výměnám častěji, se budou snažit zabránit nepřiměřeně velkým administrativním nákladům na takové výměny například stanovením určitých termínů, kdy k výměnám může docházet, nebo stanovením lhůty od vydání, po kterou nebude možné listiny vyměnit. Zákon výslovně stanovuje pouze právo na výměnu hromadné listiny za jednotlivé cenné papíry, nikoliv však právo vyměnit jednotlivé cenné papíry za hromadnou listinu. Z toho vyplývá, že na výměnu jednotlivých cenných papírů za hromadnou listinu není právní nárok, jedná se pouze o rozhodnutí společnosti, zda takovou výměnu umožní, případně podmínky takové výměny mohou být stanoveny emitentem, například ve společenské smlouvě⁴⁴. Taková úprava je účelná, neboť zatímco v případě odmítnutí výměny jednotlivých cenných papírů za hromadnou listinu nejsou dopady na společníka nijak fatální (kromě případné nepraktičnosti nakládání s velkým množstvím listin), v případě odmítnutí výměny hromadné listiny za jednotlivé cenné papíry by bylo společníkovi prakticky znemožněno s jednotlivým cenným papírem disponovat.⁴⁵ U hromadné listiny je totiž výslovně zakázáno ustanovením § 524 odst. 3 OZ dělit práva z ní vyplývající převodem na podíly. Jedinou alternativou tedy je hromadnou listinu vyměnit u společnosti za jednotlivé cenné papíry.

Úprava tak vyváženě poskytuje práva společníkům a zároveň nevystavuje společnosti nepřiměřeným potenciálním nákladům.

4.7 Imobilizace kmenového listu

Na rozdíl od zaknihování kmenového listu, které právní úprava v § 137 odst. 3 ZOK nepřipouští, imobilizace zakázána není. Při imobilizaci předá cenný papír do úschovy a uzavře se schovatelem příslušnou smlouvu jeho emitent a pokud jde o cenný papír na řad (což kmenový list vždy musí být), nevyplní při předání jméno prvního vlastníka. Schovatel, jímž může být pouze osoba oprávněná vést samostatnou evidenci investičních nástrojů podle zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu

⁴⁴ KITTEL, David. 2015, op. cit., s. 8.

⁴⁵ Obdobnou argumentaci uvádí ve svém článku k hromadným akciím Dedič: „Vydáním hromadných akcií je výrazně omezeno dispoziční právo akcionáře (přesněji řečeno rychlost jeho realizace) s akciemi, neboť nemůže nakládat s jednotlivými akciemi, ale jen současně se všemi akciemi, jež hromadná akcie nahrazuje.“ DĚDIČ, Jan. K některým problémům akciového práva. *Právní rozhledy*. 2002, č. 2, s. 55.

(ZPKT), pak eviduje vlastníka cenného papíru a změny vlastnického práva k němu. Nedochází tedy k rubopisování, řada rubopisů je nahrazena evidencí schovatele. Vlastník je případně na cenný papír zapsán až ve chvíli, kde je tento vydán z úschovy.

Osobou oprávněnou vést samostatnou evidenci investičních nástrojů v souvislosti s kmenovými listy může podle § 93 odst. 2 ZPKT být obchodník s cennými papíry, banka nebo obdobné zahraniční osoby, všechny tyto subjekty za předpokladu, že disponují oprávněním takovou službu poskytovat.

Imobilizaci cenného papíru může provést pouze jeho emitent, jak vyplývá z formulace „*uschová-li cenné papíry do hromadné úschovy jejich emitent...*“⁴⁶. Imobilizace je speciálním případem hromadné úschovy, kdy úschovu provádí emitent cenného papíru a také o ní sám rozhoduje. Provede-li úschovu osoba odlišná od emitenta, jedná se o prostou hromadnou úschovu, která se řídí pouze obecnou úpravou pro úschovu cenných papírů obsaženou v ustanovení § 2409 a následujících OZ. Rozhodnutí o imobilizaci může být učiněno jak před prvním vydáním cenných papírů, tak v průběhu jejich existence. Pokud cenné papíry nebyly dosud vydány, učiní tak emitent sám bez přímé součinnosti jejich nabyvatelů. Pokud byly cenné papíry již vydány, je nutné, aby je emitent stáhl z oběhu od jejich vlastníků, v případě, že společníci své cenné papíry společnosti nevydají, vystavují se riziku zneplatnění těchto cenných papírů.

Vlastník cenného papíru má právo požadovat jeho vydání z úschovy, nicméně pouze za podmínek stanovených v emisních podmínkách. V případě, že emisní podmínky v tomto ohledu mlčí, může být cenný papír vydán bez jakýchkoliv omezení. Před vydáním cenného papíru vlastníkovi je nutné doplnit jeho osobní údaje, aby byla splněna náležitost kmenového listu jako cenného papíru na řad.

Imobilizována může být i hromadná listina, v tomto případě zákon stanovuje výjimku z pravidla, že hromadná listina nemůže být převodem dělena na podíly. U imobilizované hromadné listiny to možné je, zákon však v § 524 odst. 3 OZ určuje, že je nutné ji dělit tak, aby rozdělené podíly odpovídaly jednotlivým cenným papírům. Pak bude také nutné, aby schovatel evidoval vlastnická práva k těmto jednotlivým podílům.

Imobilizace cenných papírů nedisponuje rozsáhlou a podrobnou právní úpravou. Většina ustanovení spočívá v odkazech na přiměřenou aplikaci ustanovení

⁴⁶ § 2413 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

o zaknihovaných cenných papírech. V případě nabývání vlastnického práva k imobilizovanému cennému papíru při emisi platí na základě ustanovení § 1104 odst. 3 OZ obdobně ustanovení § 1104 odst. 1 OZ o zaknihovaných cenných papírech, tedy vlastnické právo se nabývá zápisem do evidence. Při imobilizaci cenných papírů a vynětí imobilizovaných cenných papírů z úschovy se postupuje přiměřeně podle předpisů upravujících přeměnu listinných cenných papírů na zaknihované cenné papíry, respektive zaknihovaných cenných papírů na listinné cenné papíry.⁴⁷ Tato úprava s podrobným postupem a řešením situací, kdy vlastník cenného papíru této společnosti včas neodevzdá, je obsažena v ustanoveních § 529–544 OZ. Kmenové listy mají vlastní speciální úpravu k povinnosti odevzdat kmenový list obsaženou v § 152 a následujících ZOK, nicméně ta platí pouze v případech, kdy má společník povinnost odevzdat kmenový list na základě zákona (například při jeho výměně, vyznačení nové výše vkladu nebo zničení), při imobilizaci jde o rozhodnutí společnosti, odevzdávání kmenových listů se tedy bude řídit mírně odlišnou⁴⁸ úpravou pro přeměnu cenných papírů na zaknihované cenné papíry. Další odkaz na úpravu zaknihovaných cenných papírů jsou ustanovení § 93a odst. 7 ZPKT upravující jejich evidenci, na evidenci imobilizovaných cenných papírů se opět přiměřeně použijí ustanovení upravující evidenci zaknihovaných cenných papírů obsažená v § 526 a následujících OZ. Podle těchto ustanovení se evidence zaknihovaných cenných papírů vede na majetkových účtech, kterými jsou účty vlastníků a účty zákazníků.

⁴⁷ Toto pravidlo je stanoveno § 93a odst. 1 zákona o podnikání na kapitálovém trhu, který obsahuje starou terminologii, aktuální právní úprava listinné cenné papíry nezná, jde tedy o úpravu přeměny cenného papíru na zaknihovaný cenný papír a zaknihovaného cenného papíru na cenný papír.

⁴⁸ Odlišnosti vyplývají zejména z podstaty původu povinnosti odevzdat kmenový list. V případě imobilizace činí rozhodnutí o imobilizaci statutární orgán, musí tedy sám společníky informovat o tomto rozhodnutí a o lhůtě, ve které mají své kmenové listy odevzdat, a to zasláním informace na jejich adresy a zveřejněním způsobem umožňujícím dálkový přístup. Zákon zde i výslovně stanovuje rozmezí, ve kterém se délka této lhůty může pohybovat, a to dva až šest měsíců. Naopak v případě povinnosti odevzdat kmenový list z důvodu jeho výměny, zničení nebo vyznačení nové výše vkladu jde o záležitost, o kterých společníci musí mít povědomí už v rámci svého postavení ve společnosti, proto mají povinnost své kmenové listy odevzdat bez nutnosti výzvy společnosti, ta přichází až jako dodatečně v případě nesplnění této povinnosti.

Ustanovení § 2414 OZ také odkazuje na úpravu zaknihovaných cenných papírů u imobilizovaných cenných papírů, u kterých nelze požadovat vydání jednotlivého cenného papíru. Není úplně jasné, zda toto ustanovení se vztahuje na cenné papíry, které nelze vydat na základě zákazu obsaženého v zákoně (jak je tomu například u akcií na majitele), nebo i na cenné papíry, u kterých je vydání z úschovy zapovězeno stanovami. Podle mého názoru se jedná o první případ, vzhledem k tomu, že stanovy je možné měnit a vydání umožnit, a pokud by se takto v průběhu úschovy měnila pravidla, kterými se imobilizace řídí, mohlo by to imobilizaci komplikovat.

5 Převod a přechod kmenového listu

5.1 Převod kmenového listu rubopisem

Vlastnické právo ke kmenovému listu jako k cennému papíru na řad se převádí „*rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání*“⁴⁹. Žádná speciální úprava pro kmenový list neexistuje, převod se tedy řídí obecnou úpravou obsaženou v občanském zákoníku. Musí být provedena tři jednání, aby ke změně vlastníka došlo – rubopis, smlouva a předání.

Prvním jednáním je rubopis. Podle ustanovení § 1103 odst. 2 věty druhé OZ se jeho náležitosti, přijetí a oprávnění z rubopisu řídí právní úpravou upravující směnky, tedy zákonem č. 191/1950 Sb., směnečným a šekovým (ZSŠ). Vzhledem k dlouhodobé stálosti a prověřenosti této právní úpravy je zřejmé, že rubopis nebude příliš mezi oblastí s nejasným nebo sporným výkladem.

Podle ustanovení čl. I § 13 odst. 2 ZSŠ je prakticky jedinou náležitostí indosamentu podpis indosanta, nicméně pro kmenové listy je stanovena odchylka, totiž že v rubopise musí být uvedena jednoznačná identifikace nabyvatele (k otázce identifikace viz kapitolu Náležitosti kmenových listů).

Text zákona zmiňuje v § 1103 odst. 2 OZ, že právním předpisem upravujícím směnky se řídí i přijetí rubopisu, tuto záležitost však směnečný zákon nezmiňuje, není tedy jasné, co měl tímto odkazem zákonodárce na mysli.

Oprávnění z rubopisu upravuje ZSŠ v čl. I § 16 odst. 1, kde stanovuje, že řádným majitelem směnky je ten, kdo ji má v rukou a prokáže své právo nepřetržitou řadou indosamentů. Nepřetržitá řada rubopisů svědčí podle dalšího odstavce i nepravému majiteli, pokud drží cenný papír v dobré víře. Tím se chrání například nabyvatel, který nabývá cenný papír od osoby, která prokáže své vlastnické právo nepřetržitou řadou rubopisů, přestože ho již pozbyla takovým způsobem, který vyznačení rubopisu nevyžaduje (například odstoupením od smlouvy). Je tedy posilována právní jistota takových nabyvatelů, zároveň je však zvyšována nejistota v některých případech.

⁴⁹ § 1103 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

Škrtnutý rubopis je považován za nenapsaný, návaznost je tedy nutné zkoumat vzhledem k předchozímu rubopisu. K situaci, kdy je potřeba již napsaný rubopis zrušit, může dojít například ve chvíli, kdy sice dojde k rubopisování, nicméně nedojde k uzavření smlouvy nebo k předání, vlastnické právo pak nepřejde a svědčí dále původnímu vlastníkov⁵⁰.

Smlouva není v zákoně nijak blíže specifikována, znamená to tedy, že není vyžadována žádná zvláštní forma, v praxi tedy bude nejčastěji docházet k uzavírání ústní formou. Může jít o kupní smlouvu, darovací smlouvu nebo směnu.⁵¹ Ani jeden z těchto smluvních typů nemá speciální právní úpravu pro cenné papíry, podstatné náležitosti, které si musí strany sjednat, aby došlo k uzavření smlouvy, se tedy řídí obecnými úpravami. U darovací smlouvy jde o předmět daru (tedy v tomto případě cenný papír), bezplatnost, dobrovolnost a převod vlastnictví. Kupní smlouva musí obsahovat předmět, kupní cenu (případně způsob jejího určení) a převod vlastnického práva. U směny se objevují dva předměty a převod vlastnického práva k nim.

Předáním je míněno převedení z držby indosanta do držby indosatáře.

Otázkou je, jak zjistit okamžik převodu vlastnického práva ke kmenovému listu. Náležitostí rubopisu není datum⁵² a i kdyby bylo, k rubopisování může dojít v jiný den než k předání a tím pádem datum rubopisu není stejné jako datum změny vlastnického práva. Den převodu vlastnického práva přitom může být podstatný, a to například pro určení nároku na podíl na zisku, pro právo na účast na valné hromadě nebo z daňových důvodů⁵³. Proto je vhodné v takových případech sepsat zápis nebo protokol o předání.

Naopak přesně je upraveno stanovení účinnosti převodu vůči společnosti: podle ustanovení § 210 odst. 2 ZOK je převod účinný dnem, kdy je společnosti oznámen

⁵⁰ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směněčný a šekový: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 132.

⁵¹ Případně sem lze zařadit ještě vklad do obchodní korporace.

⁵² V původní osnově zákona se počítalo se dnem převodu jako náležitostí rubopisu, ve schválném znění však byla tato náležitost vypuštěna. (HEJDA, Jan. Právní úprava podílu ve společnosti s ručením omezeným v rekodifikačním návrhu zákona o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 3, s. 72.)

⁵³ Např. počítání doby pro osvobození příjmů z prodeje kmenového listu od daně podle § 4 odst. 1 písm. x) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

a nabyvatel předloží společnosti kmenový list. Společnost samozřejmě musí zkontrolovat, zda rubopis splňuje všechny zákonné požadavky a na základě toho aktualizuje údaje v seznamu společníků, který je povinna vést podle ustanovení § 139 ZOK. Do seznamu se podle tohoto ustanovení zapisuje datum zápisu do seznamu, nikoliv den převodu vlastnického práva⁵⁴. V případě, že nabyvatel kmenového listu svoji povinnost vůči společnosti nesplní a kmenový list nepředloží, nestane se vůči společnosti vlastníkem kmenového listu, nebude zapsán v seznamu společníků, společnost ho tedy nebude zvat na valné hromady, nebude mu zasílat návrhy na rozhodnutí per rollam a neumožní mu účast na valné hromadě.⁵⁵

Otázkou je, kdo má v takovémto případě právo na podíl na zisku. Převodce již není společníkem, na podíl již tedy nemá nárok, je však stále zapsán v seznamu společníků, který vede společnost, může tedy dojít k situaci, kdy je mu podíl na zisku vyplacen. Tím ale dojde k jeho bezdůvodnému obohacení a bude povinen vyplacenou částku vrátit. Právo na podíl na zisku bude náležet nabyvateli, ten však bude muset prokázat, že v rozhodný den byl již společníkem, zde ovšem narážíme na výše zmíněný problém, že okamžik změny vlastnického práva nelze ze samotného rubopisu nijak zjistit, bude jej tedy nutné dokázat jiným způsobem.

5.2 Prokazování účasti na společnosti

Jednou ze zásadních předností kmenových listů je zjednodušení prokazování účasti na společnosti. Pokud společnost s ručením omezeným kmenové listy nevydala, zjišťují se společníci „z výpisu z obchodního rejstříku, ze společenské smlouvy, ze seznamu společníků, z prohlášení společnosti (jednatele), z jiných právních skutečností a listin, anebo z kombinace některých těchto možností.“⁵⁶ Zápisy ve výše uvedených evidencích jsou však deklaratorní, nelze tedy vyloučit nepřesnost nebo zastaralost údajů v nich uvedených.

Oproti tomu kmenový list již ze své definice cenného papíru zaručuje při prokazování účasti na společnosti větší právní jistotu. Podle článku I § 16 odst. 1 ZŠS je

⁵⁴ KOTÁSEK, Josef. 2014, op. cit., s. 97.

⁵⁵ KITTEL, David. 2015, op. cit., s. 8.

⁵⁶ Tamtéž.

řádným majitelem (v dnešní terminologii vlastníkem) ten, komu svědčí nepřetržitá řada indosamentů. Kmenový list ovšem může změnit vlastníka i bez rubopisu⁵⁷, pak je třeba mezeru v řadě indosamentů doplnit jiným dokumentem, zejména příslušnou listinou (usnesením o dědictví, smlouvou o převodu závodu apod.)⁵⁸. V takovém případě by ovšem bylo praktické požádat společnost o vydání nového kmenového listu znějícího na jméno aktuálního vlastníka, čímž by se problém přetržené řady indosamentů vyřešil a vlastník by se tak vyhnul komplikacím při každém užití kmenového listu, případně nutnosti předávat své listiny při převodu kmenového listu dalšímu nabyvateli, neboť i on je povinen prokazovat důvod přetržené řady indosamentů. Záleží ovšem na rozhodnutí společnosti, zda takový kmenový list vymění. Rizikem jsou také neodevzdané kmenové listy, které podle svého obsahu mohou svědčit svému držiteli, nicméně jsou společností již prohlášené za neplatné. Platnost takových kmenových listů lze ovšem jednoduše ověřit dotazem u společnosti.

Informaci o tom, zda byl vydán kmenový list a čím je tedy potřeba prokazovat účast na společnosti, je možné vyčíst z obchodního rejstříku, tento zápis je ovšem pouze deklaratorní, může tak dojít k situaci, kdy zápis bude neaktuální.

Kmenový list tak sice zvyšuje právní jistotu ohledně otázky, kdo má aktuálně účast na společnosti, nicméně je třeba mít na vědomí jeho nedokonalosti, nespoléhat ani na nepřetržitou řadu rubopisů a vždy se snažit ověřit si reálný stav z více zdrojů.

5.3 Změna vlastnického práva bez rubopisu

Problematickou oblastí jsou přechody vlastnického práva ke kmenovému listu, případně právní jednání, na základě kterých dochází ke změně vlastnického práva, aniž by byl proveden rubopis. V takovém případě totiž není vyznačena změna vlastnického práva přímo na cenném papíru, takže se stává komplikovaným prokazování vlastnického práva, neboť to se prokazuje nepřetržitou řadou rubopisů, která však v tomto případě chybí. K prokázání vlastnického práva pak musí sloužit jiný důkaz přechodu vlastnického práva,

⁵⁷ Toto téma je blíže rozebráno v kapitole Změna vlastnického práva bez rubopisu.

⁵⁸ KOTÁSEK, Josef. 2017, op. cit., s. 133.

například rozhodnutí o dědictví, nebo výpis z obchodního rejstříku, který prokazuje převod obchodního závodu.⁵⁹

Převádí-li se cenný papír na řad jako součást závodu, přechází vlastnické právo k němu přímo smlouvou o převodu závodu a není třeba jej indosovat. Správnost tohoto postupu judikoval Nejvyšší soud s odůvodněním, že právní úpravu převodu závodu (v tehdejší terminologii podniku) je třeba považovat za zvláštní právní úpravu ve vztahu k právní úpravě převodu cenných papírů⁶⁰ a zejména ustanovení § 483 odst. 3 ObchZ stanovovalo, že taková smlouva má vzhledem k movitým věcem translační účinky, takže vlastnické právo k nim přechází k okamžiku účinnosti smlouvy bez nutnosti jakéhokoliv dalšího jednání. Přestože nová právní úprava otázku nabývání vlastnického práva k závodu řeší odlišně, lze výše zmíněný judikát použít i nyní, a to zejména v tom smyslu, že právní úpravu koupě závodu je nutné považovat za speciální právní úpravu, která stanovuje, že kupující závodu „nabývá vše, co k závodu jako celku náleží“⁶¹, aniž by bylo nutné provést jakékoliv další jednání, například rubopis.

Zajímavým případem je odstoupení od smlouvy, kterou bylo vlastnické právo převedeno. K tomu může dojít například v případě odstoupení od kupní smlouvy po nezaplacení kupní ceny. Podle judikatury, která řešila případ odstoupení od smlouvy o převodu akcií na jméno a kterou lze analogicky použít i na kmenové listy, v případě odstoupení od smlouvy „nedochází k převodu vlastnického práva, ale k zániku právního titulu, na jehož základě nabyl akcionář vlastnické právo k akciím a obnovuje se původní stav“⁶², rubopis se tak nevyznačuje, poslední rubopis tedy svědčí osobě, jejíž vlastnické právo již neexistuje (je dokonce možné, že osoba, které náleží vlastnické právo ani cenným papírem nedisponuje) a vlastnické právo se tak prokazuje jinou listinou, v tomto případě odstoupením od smlouvy. Podobná je situace u odvolání daru, také zde nedochází k rubopisování.

Dalším rozdílem od klasického převodu vlastnického práva je fakt, že může dojít ke změně vlastnického práva i bez předání kmenového listu, titulem a modem totiž je

⁵⁹ KITTEL, David. 2015, op. cit., s. 8.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 314/2001.

⁶¹ § 2175 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1443/2011.

samotná právní skutečnost. Tím se může zdržet ohlášení změny vlastníka společnosti, neboť k tomu je držba kmenového listu nutná.

Podle § 42 ZOK přechází v případě zániku nebo smrti společníka jeho podíl v obchodní korporaci na dědice nebo právního nástupce, ledaže společenská smlouva přechod zakáže nebo omezí. Kmenové listy lze vydat pouze ve společnosti, u níž není omezena nebo podmíněna převoditelností jejích podílů. Je však otázkou, zda se tato podmínka vztahuje i na zákaz nebo omezení přechodu. Z gramatického výkladu vyplývá, že přechod omezit lze, neboť se mluví o „převoditelnosti“ nikoliv „přechoditelnosti“. Dalším argumentem pro tento závěr je fakt, že zákon obsahuje úpravu pro nakládání s uvolněným podílem, kterou lze na kmenový list aplikovat, neboť pro tuto oblast neexistuje žádná speciální úprava. Chybí však úprava, která by stanovila dědicům (případně správci pozůstalosti) povinnost odevzdat takový kmenový list. Tato oblast by jistě stála za pozornost při případné novelizaci zákona a bylo by žádoucí její upřesnění.

Docházím tedy k závěru, že zakázat nebo omezit přechod kmenového listu lze. Vzhledem k výše uvedeným problémům (přetržení řady rubopisů) dokonce považuji za žádoucí takové pravidlo do společenské smlouvy zakotvit, protože omezí situace, které mohou v praxi vzbuzovat velkou nejistotu, například přetržení řady rubopisů.

Zákaz přechodu ovšem podle ustanovení § 14 ZOK neplatí, pokud se společnost stane jednočlennou, v takovém případě přejde kmenový list na právního nástupce nebo dědice i v případě, že to společenská smlouva nepřipouští.

Dědění se řídí obecnou úpravou dědického práva, jak je upraveno v hlavě III části třetí občanského zákoníku a speciální úpravou v zákoně o obchodních korporacích. Jde o ustanovení § 117 ZOK, které dává dědici možnost vypovědět svou účast ve společnosti do tří měsíců od ode, kdy se stal dědicem (dědic se tak společníkem nestane). Dále v ustanovení § 211 ZOK je upravena možnost zrušení účasti ve společnosti soudem, pokud po společníkovi nelze spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval (zde je stanovena tříměsíční lhůta od právní moci usnesení soudu o dědictví). Ustanovení § 42 ZOK umožňuje vyloučit dědění podílu (viz výše) a správu práv spojených s podílem. Otázkou je, zda dědic automaticky přistupuje ke společenské smlouvě, stejně jako je to u převodu podílu (jak stanovuje § 209 ZOK), nebo je třeba výslovné prohlášení. Vzhledem k tomu, že konkludentní přistoupení je výslovně stanoveno pouze u převodu a u dědictví tato úprava chybí, a také vzhledem k tomu, že u dědictví nedochází

k výslovnému projevu vůle dědice ohledně vstupu do společnosti, jako je tomu u nabytí převodem, dalo by se dovozovat, že je třeba toto prohlášení učinit a toto prohlášení doručit rejstříkovému soudu před zápisem nového společníka do obchodního rejstříku. Naproti tomu lze výše zmíněnou tříměsíční lhůtu na vypovězení účasti ve společnosti považovat za možnost nepřistoupit ke společenské smlouvě a tím svou účast ve společnosti ukončit. Kloním se k názoru, že nevyužití této možnosti je možné brát jako konkludentní souhlas a přistoupení ke společenské smlouvě.

5.4 Pluralita podílů

Zvláštní otázkou je možnost vlastnictví více podílů, respektive kmenových listů. Ustanovení § 32 v obecné části ZOK vlastnictví více podílů v kapitálových společnostech (mezi něž společnost s ručením omezeným beze sporu patří) umožňuje, že speciálního ustanovení pro společnosti s ručením omezeným *a contrario* však naopak vyplývá, že pokud v této otázce společenská smlouva mlčí, může společník vlastnit pouze jeden podíl⁶³. Možnost nabýt více podílů se tedy zužuje pouze na akciové společnosti. Pro kmenové listy žádá speciální úprava neexistuje. Podle předchozí právní úpravy obsažené v § 114 odst. 2 ObchZ bylo společníkům také umožněno vlastnit pouze jeden podíl a docházelo k automatickému srůstání při nabytí dalšího podílu. Nová úprava už pravidlo o automatické srůstání neobsahuje, nicméně dovozuje se, že praxe nastavená minulou úpravou musí pokračovat, jinak by bylo společníkům znemožněno nabývat další podíly, což je jistě v rozporu se smyslem úpravy.⁶⁴ Problematická je ale situace u kmenových listů. V případě aplikace výše uvedeného výkladu může dojít k situaci, že společenská smlouva nezakotví odchylku od tohoto pravidla a bude tak nutné vydávat nové kmenové listy pro srostlé podíly a poté je opět rozdělovat při případném dalším prodeji části podílu. Tento výklad se ovšem pravděpodobně neprosadí, neboť nelze z ničeho usuzovat, že by měl zákonodárce takový úmysl a ani smysl úpravy podobnému výkladu nijak nenasvědčuje. Čech a Šuk⁶⁵ dokonce uvádějí, že v tomto případě nemůže k přirůstání podílů docházet z povahy věci a pokud společenská smlouva zakotví možnost vydání

⁶³ „Uřídí-li tak společenská smlouva, může společník vlastnit více podílů, a to i různého druhu.“ § 135 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

⁶⁴ KITTEL, David. 2015, op. cit., s. 8.

⁶⁵ ČECH, Petr, ŠUK, Petr. 2016, op. cit., s. 276.

kmenového listu, automaticky tím povoluje i možnost vlastnit více podílů, a to i téhož druhu. *De lege ferenda* by však dle mého názoru bylo vhodné v rámci posílení právní jistoty zanést tuto odchylku pro kmenové listy přímo do zákona.

5.5 Nabytí od neoprávněného

Právní úprava nabytí vlastnického práva k cennému papíru od neoprávněného je obsažena v občanském zákoníku. Pro cenné papíry na doručitele platí pravidlo, že vlastnické právo vznikne, pokud byl nabyvatel „*vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře v oprávnění druhé strany vlastnické právo převést na základě řádného titulu*“⁶⁶. Podmínkami tedy jsou řádný titul a dobrá víra posuzovaná v souvislosti se všemi okolnostmi, důkazní břemeno však neleží na nabyvateli. Kmenové listy nicméně mohou být pouze cennými papíry na řad, tato úprava se na ně tedy nevztahuje a je třeba použít obecnou úpravu pro věci movité. Zde se výslovně uvádí povinnost nabyvatele prokázat dobrou víru v oprávnění převodce převést vlastnické právo. Dále zde existuje výjimka, že vlastnické právo nevznikne ani za splnění předchozí podmínky (tedy prokázání dobré víry), pokud původní vlastník „*prokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo činem povahy úmyslného trestného činu*“⁶⁷. Úprava pro cenné papíry na řad je tedy mnohem přísnější než pro cenné papíry na doručitele, je zde kladen větší důraz na ochranu původního vlastníka na úkor ochrany nabyvatele od neoprávněného.

Dřívější právní úprava nabytí vlastnického práva k cennému papíru od neoprávněného byla upravena v tehdejší zákoně č. 591/1992 Sb., o cenných papírech. Ten nerozlišoval úpravu podle forem cenných papírů, obsahoval úpravu společnou pro všechny formy. Vlastníkem se nabyvatel od neoprávněného nestal pouze v případě, že věděl, nebo musel vědět, že převodce neměl v době převodu vlastnické právo. Tato dobrá víra se navíc předpokládala, tedy důkazní břemeno leželo na straně tvrdící její absenci. Současná právní úprava tak znamená výrazný posun od ochrany nabytí v dobře víře k ochraně oprávněného vlastníka, neboť se obrací důkazní břemeno, a ještě vylučuje nabytí vlastnického práva v případě ztráty nebo trestného činu.

⁶⁶ § 1109 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁶⁷ § 1111 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

6 Kmenový list v obchodním rejstříku

Podle zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (ZVR), se do obchodního rejstříku zapisuje „*údaj o tom, zda byl na podíl vydán kmenový list*“⁶⁸. Z této formulace vznikaly spory, zda se má do rejstříku zapisovat pouze informace, že byl vydán kmenový list, nebo i negativní informace o nevydání kmenového listu. Zatímco například Čech⁶⁹ byl názoru, že je potřeba zapisovat obě informace, a to z důvodů, že zapsání této informace posiluje právní jistotu zejména zahraničních společníků, kteří nemusí mít úplný přehled o institutech českého korporátního práva, a je tedy praktické jim takovou informaci poskytnout, neboť i evropská judikatura uvádí, že „*i když určitá skutečnost jednoznačně vyplývá z národního práva a může se v jeho světle jevit jako zcela evidentní, údaj o ní přesto musí být zapsán v obchodním rejstříku, vyžaduje-li tak unijní právo*“⁷⁰. Stejně stanovisko zastával i Kittel⁷¹, jiní autoři docházeli k opačnému stanovisku a zápis skutečnosti o nevydání kmenových listů považovali za nadbytečnou (Dědič⁷², Hampel⁷³). Touto otázkou se zabýval i Nejvyšší soud, který ve svém stanovisku dovedl, že přestože z gramatického výkladu by se dalo usuzovat, že zákon vyžaduje zapsání jak negativní, tak pozitivní informace (použití slova „zda“ a ne „že“), nemá význam negativní zápis po společnostech požadovat, protože pokud není v obchodním rejstříku zapsána informace o vydání kmenového listu, „*je při řádném chodu věci zřejmé, že společnost kmenové listy nevydala*“⁷⁴. Bohužel se soud nijak nepokusil vypořádat s argumentem právního zájmu zahraničních společností, který přednesl ve svém článku Čech. Nicméně nahlédneme-li do obchodního rejstříku, zjistíme,

⁶⁸ § 48 odst. 1 písm j) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících.

⁶⁹ ČECH, Petr. Co nově (ne)zapsat do obchodního rejstříku? *Právní rádce*, 2014, č. 3, s. 24.

⁷⁰ Rozhodnutí Evropského soudního dvora sp. zn. C-32/74.

⁷¹ KITTEL, David. 2015, op. cit., s. 8.

⁷² HAVEL, Bohumil, ŠTENGLOVÁ, Ivana, DĚDIČ, Jan, JINDŘICH, Miroslav a kol.: *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 125 a 126.

⁷³ HAMPEL, Petr. Veřejný rejstřík v zajetí počítačové nestability, aneb jak se provádí zápisy. *Bulletin advokacie*. 2014, č. 12, s. 59.

⁷⁴ Stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 204/2015.

že rejstříkové soudy i v současné době postupují bez ohledu na stanovisko Nejvyššího soudu v souladu s názorem prvně jmenovaných odborníků.

Vzhledem k tomu, že do obchodního rejstříku se zapisuje údaj, zda již kmenové listy byly vydány, nikoli skutečnost, že společnost vydání kmenových listů schválila, vzniká nejasná situace v okamžiku vzniku společnosti. V okamžiku, kdy je podáván návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku a společnost tedy ještě neexistuje, nemůže mít vydány kmenové listy, neboť ty může vydat pouze statutární orgán, který před vznikem společnosti není ještě ustaven. V prvozápise tedy vždy bude údaj o kmenových listech chybět. Pokud společnost ihned po svém vzniku svým společníkům kmenové listy vydá, bude muset vzápětí podat návrh na zápis změny zapsaných údajů, čímž jí budou vznikat dodatečné náklady. Přitom takové společnosti ve většině případů již předem ví, že budou kmenové listy vydávat a při lepším nastavení právní úpravy by jim mohl být postup zjednodušen, a to například možností vydat kmenové listy podmíněně už před zápisem do obchodního rejstříku, nebo alespoň snížením poplatku za zápis této změny.

Při zápisu jakýchkoliv údajů do veřejných rejstříků je třeba zapisované skutečnosti doložit listinami o těchto skutečnostech, jak stanovuje § 19 ZVR. V případě zápisu skutečnosti, že byl vydán kmenový list ke konkrétnímu podílu, je tedy třeba tuto skutečnost doložit. Vzhledem k tomu, že samotný kmenový list společnost předložit nemůže, neboť musí být ve vlastnictví a držbě příslušného společníka (protože kmenový list je vydán až předáním prvním nabyvateli a ten jej ani nemůže společnosti poskytnout pro účely zápisu, neboť bez něj nemůže vykonávat svá práva společníka), nezbývá než předložit kopii předávacího protokolu, případně prohlášení statutárního orgánu o tom, že byl kmenový list vydán. Podmínkou platného vydání kmenového listu je však nejen předání, ale také splnění všech zákonných obsahových náležitostí stanovených zákonem (viz kapitolu Náležitosti kmenových listů). S ohledem na to, že soud by měl před zapsáním ověřit i tyto skutečnosti, považují za vhodné přiložit k návrhu též kopii kmenového listu, ze které budou tyto náležitosti zřejmé, případně do výše uvedených listin zahrnout i informaci o tom, že kmenový list obsahuje všechny zákonné náležitosti, případně je též vyjmenovat, aby soud nemusel spoléhat na znalosti autora listiny ohledně právní úpravy kmenových listů.

Na rozdíl od úpravy akciové společnosti obsažené v § 48 odst. 1 písm. k) ZVR, kde se do obchodního rejstříku zapisuje osoba akcionáře pouze v případě, že je jediným

akcionářem, společnost s ručením omezeným své společníky zapisuje podle ustanovení § 48 odst. 1 písm j) vždy, a to i v případě, že jsou na její podíly vydány kmenové listy. Tento fakt podle mého názoru dost komplikuje praktické použití kmenových listů. Nelze totiž hovořit o zjednodušení převoditelnosti podílů ve chvíli, kdy po každém převodu je nutné podat návrh na zápis změn do obchodního rejstříku, zaplatit příslušný soudní poplatek a vyžádat si od nabyvatele kmenového listu souhlas se zápisem do obchodního rejstříku, který vyžaduje § 12 ZVR. Dále bude samozřejmě nutné aktualizovat znění společenské smlouvy, které také musí obsahovat osobní údaje společníků a založit ji do sbírky listin. Komplikací také je častá absence písemné smlouvy o převodu podílu, protože v takovém případě chybí listina, kterou by se převod podílu pro účely zápisu prokázal. Samotný kmenový list rejstříkovému soudu odevzdat nelze (z důvodů uvedených výše), zbývá tedy buď možnost předložení kopie kmenového listu, nebo prohlášení společnosti, které byl kmenový list předložen za účelem zápisu do seznamu společníků, případně předložení samotného seznamu společníků. Z cenných papírů však nelze pořizovat ověřené kopie, neboť to zakazuje ustanovení § 9 písm. a) zákona č. 21/2006 Sb., o ověřování, takže důkazní síla jejich kopií bude oslabena, v důsledku čehož je toto řešení nereálné. Relevantní tedy bude pouze řešení, kdy statutární orgán předloží soudu buď své prohlášení o tom, že mu byl předložen kmenový list a že rubopis splňuje všechny zákonné náležitosti, nebo rovnou aktuální verzi seznamu společníků.

Dalším řešením je fakultativní použití písemné smlouvy s ověřenými podpisy, nicméně ani to není bez problémů, neboť vlastnické právo ke kmenovému listu přechází až předáním (po uzavření smlouvy a vyznačení rubopisu), samotná smlouva tedy nabytí vlastnického práva neosvědčuje.

Od nového společníka bude nutné obstarat jeho souhlas se zápisem do obchodního rejstříku, vzhledem k tomu, že jeho předložení vyžaduje ustanovení § 12 ZVR. Při převodu podílu nevtěleného do cenného papíru je v praxi běžné zahrnout tento souhlas do smlouvy o převodu podílu, to však u kmenových listů vzhledem k absenci obligatorní písemné formy smlouvy není většinou použitelné. Nabyvatel kmenového listu tak bude muset vyhotovit zvláštní listinu, kterou svůj souhlas se zápisem do obchodního rejstříku udělí, a to buď ve formě veřejné listiny, nebo alespoň s úředně ověřeným podpisem. Tuto listinu pak předá společnosti, která návrh na zápis změn do obchodního rejstříku podává. Problém nastává v situaci, kdy nový společník odmítne takový souhlas udělit a společnost pak není schopna dostát své zákonné povinnosti zapsat údaj o novém společníkovi do

obchodního rejstříku. Čech⁷⁵ radí zakotvit povinnost souhlas udělit do společenské smlouvy a tím se komplikacím vyhnout.

Z výše uvedených důvodů se domnívám, že by bylo praktičtější do budoucna úpravu kmenových listů týkající se zápisu do obchodního rejstříku přiblížit úpravě akcií, tedy vypustit povinnost zápisu společníků (čímž odpadne i nutnost opatřovat si jejich souhlas se zápisem). Tato úprava by pravděpodobně znamenala ztraktivnění tohoto nového institutu a jeho širší praktické využití.

S účinností od 1. 1. 2018 byla navíc zákonem č. 368/2016 Sb. zavedena Evidence údajů o skutečných majitelích, ve které by měly všechny společnosti s ručením omezeným uvádět svoji vlastnickou strukturu, pokud se toto řešení osvědčí jako funkční, mohlo by to být dalším důvodem pro zrušení povinnosti zápisu společníků do obchodního rejstříku.

⁷⁵ ČECH, Petr. 2014, op. cit., s. 24.

7 Veřejné obchodování a nabízení kmenového listu

Podle ustanovení § 137 odst. 4 ZOK nemůže být kmenový list veřejně nabízen nebo přijat k obchodování na evropském regulovaném trhu ani na jiném veřejném trhu. Podle důvodové zprávy⁷⁶ je to z důvodu zajištění ochrany věřitelů a zamezení negativního vlivu těchto cenných papírů na kapitálový trh.

Ochranou věřitelů má nejspíš autor důvodové zprávy na mysli situaci, kdy (na rozdíl od akcionářů akciových společností) společník ve společnosti s ručením omezených ručí (sice omezeně) za závazky společnosti, a to do výše nesplněné vkladové povinnosti. Pokud by kmenové listy byly obchodovány na veřejných trzích, mohlo by být komplikované jejich majitele dohledávat a vymáhat od nich povinnosti z jejich ručení, zvláště s ohledem na to, že v takto obchodovaných společnostech je velká tendence k tříštění majetkových účastí a častým změnám vlastníků.

Nejasná je však obava z negativního vlivu kmenových listů na kapitálový trh. Ten v České republice funguje ve velice omezené míře a jeho zatraktivnění možností obchodovat na něm podíly v společnostech s ručením omezeným by mu spíše mohlo prospět.⁷⁷

Pojem „evropský regulovaný trh“ je jednoznačně definován v zákoně č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, a to v ustanovení § 55 odst. 2. Je jím regulovaný trh, uvedený v seznamu regulovaných trhů členského státu Evropské unie, který je každoročně zveřejňován v Úředním věstníku Evropské unie⁷⁸.

⁷⁶ Sněmovní tisk č. 363/0 v 6. volebním období, Důvodová zpráva, s. 40.

⁷⁷ Například Zpráva Světové banky o kapitálovém trhu v ČR (ač přímo o kmenových listech se nezmiňuje) uvádí, že zvýšení počtu titulů obchodovaných na Burze cenných papírů Praha by mělo být hlavním cílem budoucí strategie. Dále by se podle této analýzy měl český trh zaměřit na podporu zapojování malých a středních podniků (Small and Medium Sized Enterprise) do kapitálového trhu jako emitentů (Issuers), mezi tyto malé a střední podniky je možné zařadit právě i společnosti s ručením omezeným. THE WORLD BANK GROUP. *Capital Market Assessment / Market Development Options Czech Republic*. [online] © 2017 [cit. 2019-02-01]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/es/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/podnikani-na-kapitalovem-trhu/2017/zprava-svetove-banky-o-kapitalovem-trhu-29766>.

⁷⁸ Článek 47 směrnice 2004/39/ES.

Pojem „veřejný trh“ již v současnosti není v českém právním řádu definován, jeho výklad je tedy problematický. Původně byl tento pojem definován v § 8b zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech jako „*trh organizovaný burzou cenných papírů nebo jinou právnickou osobou, která k tomu má povolení podle tohoto zákona*“. Tato definice však ze zákona vypadla v roce 2004 v souvislosti s přijetím zákona o podnikání na kapitálovém trhu, a to zákonem č. 257/2004 Sb., kterým se mění zákony v souvislosti s přijetím zákona o podnikání na kapitálovém trhu. V současné době existuje pouze úprava obchodních systémů v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu, která rozlišuje regulovaný trh, mnohostranný obchodní systém a organizovaný obchodní systém. Většina odborné literatury v souvislosti s tímto ustanovením pojem veřejný trh opomíjí a omezuje se pouze na práci s pojmem evropský regulovaný trh, například Hejda⁷⁹ pouze cituje tehdejší rekodifikační osnovu slovy: „*Omezení dispozic s tímto cenným papírem znamená zákaz jeho přijetí k obchodování na regulovaném trhu se sídlem v členském státě Evropské unie podle zákona upravujícího podnikání na kapitálovém trhu*“, aniž by doplnil následující slova „*ani na jiném veřejném trhu*“. Naopak Ježek⁸⁰ vidí v této formulaci zásadní problém právní úpravy kmenového listu, když uvádí, že „*za veřejný trh je nutno považovat i klasický OTC trh, tedy neregulovaný trh v nejširším možném smyslu toho slova, na kterém si bude individuálně hledat prodávající kmenového listu nabyvatele. Nabízející kmenový list bude muset brát v úvahu zákaz nabízet ho veřejně. Nutno dodat, že než přijmout institut cenného papíru kmenového listu v této hybridní formě, bylo by lépe jím vůbec právní řád nezatěžovat.*“

Dalším problematickým pojmem je veřejné nabízení kmenového listu. Český právní řád pracuje s pojmem „veřejná nabídka“ na dvou místech a pokaždé s jinou definicí. Zatímco v občanském zákoníku je veřejná nabídka upravena v § 1780 a následujících jako „*projev vůle navrhovatele, kterým se obrací na neurčité osoby s návrhem na uzavření smlouvy*“, zákon o podnikání na kapitálovém trhu pracuje s „*veřejnou nabídkou investičních cenných papírů*“ velice formálně, například vyžaduje vyhotovení prospektu. Veřejná nabídka podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu se dá považovat za speciální úpravu vůči úpravě v OZ, vztahující se pouze na investiční

⁷⁹ HEJDA, Jan. 2011, op. cit., s. 72.

⁸⁰ MAREK, Radan, JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 17.

cenné papíry. Vzhledem k tomu, že kmenový list investičním cenným papírem není, neboť nesplňuje definici v § 3 odst. 2 ZPKT, podle které je investičním cenným papírem pouze takový cenný papír, který je obchodovatelný na kapitálovém trhu. Pro posouzení obchodovatelnosti na kapitálovém trhu je podstatné, zda to povaha cenného papíru připouští, což u kmenového listu vzhledem k zákazu jeho obchodování na veřejných trzích neplatí, právní úprava v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu je tedy pro kmenové listy irelevantní. Tuto otázku lze tedy uzavřít, že zákaz veřejného obchodování s kmenovými listy je třeba zkoumat ve vztahu k definici v občanském zákoníku.

Vzhledem k tak širokému výkladu pojmu veřejné nabídky tu však dochází k situaci, že úprava převodu kmenových listů je ještě rigidnější než úprava převodu podílu nevtěleného do kmenového listu. Úmysl prodat podíl může například majitel podílu inzerovat v tisku nebo na internetu, u kmenového listu by však v takové situaci docházelo k porušování zákona, neboť takové jednání lze považovat za veřejnou nabídku. Taková iracionální dichotomie není podle mého názoru správná a bylo by vhodné obě úpravy uvést do souladu buď zpřísněním úpravy převodu podílu, nebo vypuštěním zákazu veřejné nabídky u kmenových listů.

Zajímavé je srovnání s úpravou veřejné nabídky podílu v Návrhu nařízení o statutu evropské soukromé společnosti⁸¹, který označuje za veřejné nabízení, „*pokud je osobám určeno sdělení v jakékoli formě a jakýmkoli způsobu a toto sdělení obsahuje dostatečné informace o podmínkách nabídky a obchodních podílech, které mají být nabízeny, aby se investor mohl rozhodnout tyto obchodní podíly odkoupit nebo je upsat, včetně případu, kdy jsou obchodní podíly nabízeny prostřednictvím finančních zprostředkovatelů*“. Tato formulace působí ještě rigidněji než česká právní úprava, neboť neobsahuje podmínku neurčitého okruhu adresátů této nabídky, nijak blíže nevymezuje okruh osob, což by bylo možné vykládat jako zákaz jakéhokoliv nabízení, čímž by bylo prakticky znemožněno obchodování s podíly této zamýšlené evropské soukromé společnosti.

Občanský zákoník dále upravuje institut veřejné soutěže o nejvhodnější nabídku. Jedná se o proces s opačným postupem než je veřejná nabídka, tedy (v našem případě)

⁸¹ Návrh nařízení Rady o statutu evropské soukromé společnosti, KOM/2008/0396 v konečném znění, CNS 2008/130.

prodávající nenabízí smlouvu za podmínek, které stanoví on, ale vyzývá potenciální kupující, aby podmínky navrhli oni a vybere si z nich tu nejvýhodnější. Přijmu-li závěr, že veřejná nabídka kmenových listů podle úpravy v občanském zákoníku je zakázaná, docházím k názoru, že na základě analogie je zakázaná i veřejná soutěž, vzhledem k tomu, že podstata obou těchto institutů je stejná – jde o oslovení neurčitého počtu osob s cílem uzavřít smlouvu, jediná odlišnost je v tom, která strana stanovuje podmínky a která je přijímá.

Podobně přísný zákaz se nevyskytuje u žádných jiných cenných papírů, které české obchodní právo zná, není zde proto možnost srovnávat různé právní úpravy, ani využít analogické judikatury.

8 Zástavní právo ke kmenovému listu

Pro zastavení kmenového listu platí právní úprava § 1328 a následujících OZ pro zastavení cenného papíru. Vzhledem k tomu, že všechna práva z podílu jsou do kmenového listu vtělena, neřídí se tedy úpravou pro zastavení podílu obsaženou v § 1320 a následujících OZ, protože podíl už způsobilou zástavou není.⁸² Podle ustanovení § 32 odst. 3 ZOK lze zastavit podíl jen za podmínek, za nichž ho lze převést. Vzhledem k tomu, že společnost, která vydala kmenové listy, musí mít neomezeně a nepodmíněně převoditelné podíly, bude možné kmenové listy zastavovat také bez omezení.

Podle ustanovení § 1328 OZ vzniká zástavní právo k cennému papíru smlouvou a odevzdáním zástavnímu věřiteli, případně třetí osobě, která má zástavu opatrovat. Smlouva může být uzavřena v libovolné formě, pouze v případě úschovy u třetí osoby musí být v písemné formě. Na zastavený kmenový list je třeba uvést zástavní rubopis (tzn. rubopis s doložkou „k zastavení“ nebo obdobnou) včetně identifikace zástavního věřitele. Díky tomu nebude v případě realizace zástavního práva docházet k přerušení řady rubopisů.

Do obchodního rejstříku se zástavní právo nezapisuje, pokud je podíl představován cenným papírem, jak stanovuje § 48 odst. 1 písm f) ZVR. Tato úprava je poněkud nelogická, neboť ohledně údajů zapisovaných do obchodního rejstříku má kmenový list výrazně blíže k standardnímu podílu, nikoliv k akciím. Vlastníci akcií se do obchodního rejstříku nezapisují, ani zástavní právo k jejich akciím se tedy také zapisovat nemůže. Vlastníci kmenových listů však v rejstříku zapsaní jsou stejně jako ostatní společníci společností s ručením omezeným, nevidím tedy důvod pro tyto dvě skupiny používat odlišnou právní úpravu. Naopak touto dichotomií se vytváří velká právní nejistota. Nicméně vyznačení zástavy přímo na kmenovém listu zástavním rubopisem tuto právní nejistotu do jisté míry eliminuje alespoň u osob, které se s ním dostanou do

⁸² Pochybnosti o vyloučení aplikace právní úpravy zástavního práva k podílu vyslovuje Richter, z nejednoznačnosti ustanovení § 1320 odst. 2 lze podle něj dovodit, že podíl sice není způsobilou zástavou, takže zástavní právo může být zřízeno pouze k cennému papíru, nicméně tím nejsou dotčena práva a povinnosti stran vyplývající z ustanovení § 1321 až 1327. Ve finále se však přiklání k názoru, že tato pravidla se aplikovat nemohou, neboť jsou s úpravou zástavního práva k cenným papírům neslučitelná. (RICHTER, Tomáš. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – zástavní právo. Obchodněprávní revue. 2013, č. 9, s. 241.)

přímého kontaktu, tedy zejména potenciálním zájemcům o koupi takového kmenového listu.

V tomto smyslu by podle mého názoru mělo dojít k změně právní úpravy – buď uvést právní úpravu zápisu údajů ohledně kmenových listů zcela do souladu s právní úpravou podílu v společnosti s ručením omezeným, tedy přidat k již existující povinnosti zapisovat do obchodního rejstříku vlastníky kmenových listů i povinnost zápisu zástavního práva k nim, nebo ji přiblížit k právní úpravě akcií (vlastníky kmenových listů do obchodního rejstříku nezapisovat s výjimkou jediného společníka a zástavní právo také nepublikovat). Druhá možnost je podle mého názoru vhodnější i vzhledem k argumentům uvedeným v kapitole Kmenový list v obchodním rejstříku.

Občanský zákoník obecně umožňuje i zápis zástavního práva do rejstříku zástav, což je veřejný rejstřík vedený Notářskou komorou podle ustanovení § 35a odst. 2 notářského řádu. Tento postup je aplikovatelný na movité věci, pokud tak určí zástavní smlouva, u některých věcí je povinnost zápisu do rejstříku zástav ze zákona, a to u nemovitých věcí nezapisovaných do veřejného seznamu, závodu a movité věci hromadné. Srovnává tak podmínky zástavního práva k těmto věcem se zástavním právem k věcem nemovitým, totiž vyžaduje zástavní smlouvu ve formě veřejné listiny a také zápisem do rejstříku zástav zajišťuje publicitu zástavního práva, čímž posiluje právní jistotu případných zájemců o nabytí věci.

Zápis do rejstříku zástav je však upraven v obecné úpravě zástavního práva, u cenných papírů pouze pro cenné papíry na doručitele, které u kmenových listů nejsou povolené. Z toho vyplývá, že zástavní právo ke kmenovým listům do rejstříku zástav zapsat nelze, neboť úprava týkající se cenných papírů je vůči úpravě o movitých věcech speciální a vzhledem k výslovné formulaci ohledně cenných papírů na doručitele je zřejmé, že absence ustanovení o cenných papírech na řad je vedeno úmyslem zákonodárce zápis takových papírů do rejstříku zástav neumožnit.⁸³ Tím definitivně odpadá jakákoliv možnost zajistit publicitu zástavního práva. Lze tedy konstatovat, že u cenných papírů na řad nikdy nemůže být zástavní právo veřejně zjistitelné, jeho existenci nebo neexistenci půjde ověřit pouze kontrolou samotného cenného papíru.

⁸³ Ke stejnému závěru dochází i Kittel (KITTEL, David. 2015, op. cit., s. 8).

Občanský zákoník v ustanovení § 1332 odst. 1 stanovuje, že po dobu trvání zástavy může zástavní věřitel vykonávat práva spojená se zastaveným cenným papírem v rozsahu ujednaném stranami. Bylo by rozumné ujednávat v takových případech, aby se zástavní věřitel účastnil valné hromady společnosti, protože jinak zastavený podíl na valné hromadě nikdo reprezentovat nebude, vzhledem k tomu, že jeho vlastník není držitelem kmenového listu, takže se valné hromady účastnit nemůže, protože nemá čím prokázat své vlastnické právo k podílu.

Zástavní právo může vzniknout pouze předáním zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě. Není tak možné, aby zastavený cenný papír držel zástavní dlužník. To je nepraktické, protože tak nemůže vykonávat žádná svá práva společníka. Vzhledem k povinnosti vyznačit na kmenový list zástavní rubopis je podle mého názoru právní úprava až příliš přísná. *De lege ferenda* bych považoval za přijatelnou úpravu, která by umožňovala zastavený kmenový list ponechat jeho vlastníkov, neboť ten jej stejně nemůže vzhledem k vyznačené zástavě jednoduše zcizit.

Podle ustanovení § 1332 odst. 2 OZ se na výnosy a jiná peněžitá plnění z cenného papíru použijí ustanovení o plnění ze zastavené pohledávky (ledaže se zástavní věřitel práva vzdá). Takovými výnosy u kmenového listu bude zejména podíl na zisku společnosti. Odkazovanými ustanoveními jsou § 1336 odst. 2 a § 1337 OZ, které stanovují, že z pohledávky se plní rovnou zástavnímu věřiteli a ten vydá dlužníkovi vše, co převyšuje zajištěnou pohledávku včetně příslušenství a nákladů, na jejichž náhradu má zástavní věřitel právo.

Podle obecné úpravy zástavního práva lze odevzdání movité věci nahradit znamením, že věc je zastavená. V takovém případě musí mít zástavní smlouva písemnou formu. Speciální úprava pro cenné papíry však o této možnosti mlčí a výslovně stanovuje, že zástavní právo vzniká odevzdáním, zároveň na cenné papíry na řad se zástava vyznačuje vždy. Z toho vyplývá, že tato alternativa u cenných papírů není možná, přestože se jedná o movité věci, což je na škodu, protože umožnit zástavnímu dlužníkovi držet kmenový list a tím mít i možnost uplatňovat svoje práva z jeho vlastnictví vyplývající by mohla mít spíše pozitivní dopad.

9 Srovnání úpravy kmenových listů a akcií

Kmenovým listům jsou svojí podstatou nejbliže další účastnické cenné papíry, a to zejména u nás nejrozšířenější akcie. Vzhledem k jejich častému praktickému použití a dlouholetým zkušenostem je žádoucí porovnat úpravy těchto dvou typů účastnických cenných papírů a analyzovat, které prvky mají společné (kde by například bylo možné použít analogický výklad, případně inspirovat se judikaturou) a v čem je naopak nutné spatřovat odlišnosti a jedinečnost každého typu.

Akcie na majitele musí být ze zákona neomezeně převoditelné (§ 274 odst. 1 ZOK) stejně jako kmenový list. Naopak u akcie na jméno, která má stejně jako kmenový list formu cenného papíru na řad, lze převoditelnost omezit, ne však vyloučit (§ 270 ZOK). Převod akcie na jméno může být podmíněn souhlasem orgánu společnosti (§ 271 odst. 1 ZOK), což je u kmenového listu výslovně vyloučeno (§ 136 odst. 2 ZOK). Kmenový list tak může být v některých případech snadněji převoditelný než akcie na jméno.

Akcií nelze vydat před tím, než je splacen vklad do základního kapitálu vázící se ke konkrétní akci, respektive emisní kurz, který zahrnuje vklad a případné emisní ážio (§ 15 odst. 4 ZOK), do té doby lze vydat pouze zatímní list, případně se nevydává žádný cenný papír (§ 256 odst. 2 ZOK). Oproti tomu kmenový list lze vydat bez ohledu na splacení vkladu, který se váže k podílu vtělenému do kmenového listu. Kmenový list tak zahrnuje i tuto vkladovou povinnost.

Právní úprava kmenových listů je v několika ohledech přísnější než úprava akcií, například v otázce veřejného nabízení a obchodování na veřejných trzích. Obě tyto položky jsou u kmenových listů zakázány, u akcií žádné takové omezení neexistuje a postupuje se podle úpravy v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu.

Obě právní úpravy obsahují pravidla pro postup v případech, kdy má společník povinnost cenný papír odevzdat společnosti. Tyto úpravy jsou co do podstaty velmi podobné, často dokonce shodně formulované, nicméně vyskytuje se zde několik odchylek. Shodně je třeba v případě prodlení s odevzdáním cenného papíru vyzvat společníka (akcionáře) způsobem stanoveným zákonem a společenskou smlouvou (stanovami) pro svolání valné hromady (§ 152 odst. 2 ZOK upravuje svolání valné hromady společnosti s ručením omezeným, § 537 pak svolání valné hromady akciové

společnosti). Taktéž shodně v případě nevyslyšení této výzvy v přiměřené lhůtě jsou cenné papíry prohlášeny za neplatné, společníkovi (akcionáři) je tato informace oznámena na adresu uvedenou v seznamu společníků (oznámena způsobem pro svolání valné hromady⁸⁴).

Zásadnější odlišnosti začínají v úpravě prodeje cenných papírů, které byly vydány místo nevrácených a zneplatněných. Zatímco u kmenových listů není nijak vymezen způsob prodeje a je zde stanovena povinnost dotčeného společníka informovat o tomto prodeji, akcie je nutné prodat prostřednictvím obchodníka s cennými papíry na evropském regulovaném trhu, případně v dražbě a dotčený akcionář musí být informován pouze v případě dražby. U kmenových listů existuje také díky odkazu na úpravu prodeje uvolněného podílů předkupní právo ostatních společníků. Úprava akcií nezná situaci, že by se nepodařilo tyto nové cenné papíry prodat, jak vyplývá z § 539 ZOK, zatímco pro kmenové listy platí ustanovení § 153 ZOK, že pokud se je nepodaří prodat do 3 měsíců, rozhodne valná hromada o snížení základního kapitálu. Tento rozdíl vychází zejména z odlišné podstaty základního kapitálu těchto dvou typů společností, neboť u akciové společnost, která má podle zákona minimální základní kapitál dva miliony korun českých, nelze požadovat snížení základního kapitálu pod tuto hranici.

Následující ustanovení o započtení pohledávek za společníkem proti pohledávce společníka na zaplacení kupní ceny, o výplatě kupní ceny, o případech, kdy za stahovaný cenný papír nemá být vydán nový, a o zničení odevzdaného cenného papíru společností, jsou již opět v obou úpravách obdobná (§ 154 ZOK upravuje postup pro kmenové listy, § 539 odst. 3 a § 540 ZOK pro akcie). Pouze u zničení odevzdaných akcií zákon hovoří o tom, že má být provedeno „po účinnosti snížení základního kapitálu“, což nedává smysl pro všechny ostatní případy, kdy jsou akcie stahovány z oběhu, pravděpodobně se tady jedná o chybu zákonodárce, neboť akcie je nutné stejně jako kmenové listy zničit, ať už jsou odevzdány z jakéhokoliv důvodu.

Matoucí je také systematické zařazení úpravy postupu při nevrácení nebo nepřevzetí akcie v oddílu „Snížení základního kapitálu“, neboť existuje mnoho dalších

⁸⁴ Podle zákona se valná hromada akciové společnosti svolává tak, že je pozvánka zveřejněna na internetových stránkách a současně je zaslána akcionářů na adresu uvedenou v seznamu akcionářů, přičemž stanovy mohou určit odlišný způsob svolání. Odlišnost od společnosti s ručením omezeným je tedy v povinném zveřejnění na internetových stránkách a v případné zvláštní úpravě ve stanovách.

situací, na které se bude úprava vztahovat, nicméně tento fakt z formulace zákona vyplývá dost jednoznačně⁸⁵, jedná se tedy pouze o znepréhlednění, nikoliv o něco, co by ovlivňovalo funkčnost úpravy.

Na základě rozhodnutí valné hromady lze podle ustanovení § 542 ZOK vyzvat akcionáře k předložení akcií, aby na ní mohly být vyznačeny nové údaje, případně aby byla vyměněna za novou akcii. Právní úprava akcií se použije obdobně i pro kmenové listy na základě odkazu v ustanovení § 154 odst. 5 ZOK. V případě neuposlechnutí výzvy podle tohoto paragrafu se postupuje obdobně podle předchozích ustanovení (těmi jsou § 537–541 ZOK), kmenové listy ovšem obsahují svoji vlastní úpravu postupu při neodevzdání kmenového listu, takže u nich lze toto ustanovení vyložit tak, že obdobně budou použita ustanovení § 152 až 154 ZOK.

Žádost o výměnu cenného papíru ze strany společníka upravuje zákon jen u akcií v ustanovení § 543 ZOK, a to pouze je-li akcie „*poškozena tak, že některé údaje na ni uvedené nejsou čitelné*“. Také tato úprava se použije na kmenové listy obdobně na základě ustanovení § 154 odst. 5 ZOK. Pro oba cenné papíry však chybí úprava pro případ, že společník žádá výměnu z jiného důvodu, například proto, že byl prostor pro rubopisy již zaplněn, nebo pro případ, že byla (například z důvodu přechodu vlastnického práva) přerušena řada rubopisů a tento společník se chce vyvarovat složitému prokazování vlastnického práva dalšími listinami.⁸⁶ Tyto případy jsou zřejmě zákonodárcem ponechány na uvážení statutárního orgánu a na takovou výměnu tedy zřejmě nebude právní nárok. Případně by bylo možné využít postup podle ustanovení § 542 ZOK, pokud by ovšem dotýčný akcionář dokázal obstarat pro svůj návrh schválení valné hromady.

V případě, že akcionář nenahlásí společnosti nabytí akcie, nemůže se následně domáhat neplatnosti usnesení této valné hromady, pokud mu nebyla z tohoto důvodu umožněna účast na valné hromadě (§ 265 odst. 3 ZOK). Právní úprava společnosti

⁸⁵ Ustanovení § 537 ZOK uvádí, že se úprava vztahuje na případy „akcií stahovaných z oběhu za účelem jejich výměny, vyznačení nové jmenovité hodnoty nebo zničení nebo“ a v případě prodlení s „převzetím nových akcií při zvýšení základního kapitálu“.

⁸⁶ Této problematice jsem se věnoval také v kapitole Změna vlastnického práva bez rubopisu.

s ručením omezeným tuto situaci neupravuje ani pro kmenové listy ani pro nevtělený podíl.

Zásadním praktickým rozdílem z daňové oblasti je doba mezi nabytím a úplatným převodem, při jejímž překročení je takový příjem osvobozen od daně z příjmu, kterou stanovuje v § 4 písm. 1) zákon o daních z příjmů. Zatímco pro cenné papíry obecně platí tříletá doba, pro kmenové listy stejně jako pro nevtělený podíl ve společnosti s ručením omezeným platí pětiletá doba.

10 Výhody používání kmenových listů

Hlavní výhodou zavedení kmenových listů je zjednodušení a zrychlení převodu vlastnického práva k podílu. Namísto smlouvy v písemné formě s ověřenými podpisy stačí pouze ústní smlouva, rubopis a předání. Vzhledem k nutnosti zapisovat společníka do obchodního rejstříku není toto zjednodušení příliš výrazné, z hlediska nákladů se při převodu ušetří pouze poplatek ve výši 60 Kč za ověření podpisu, případně náklady na sepsání smlouvy, která ovšem může být úplně jednoduchá⁸⁷, tedy náklady na její vyhotovení mohou být prakticky nulové. Výrazně ušetřit lze pouze v případě, kdy nový společník neoznámí změnu společnosti a ta tak nezapíše nového společníka do obchodního rejstříku. Zde někteří vidí další výhodu kmenových listů, a to možnost zastření vlastnictví společnosti. Zákon výslovně nestanovuje povinnost oznámit nabytí vlastnictví kmenového listu, pouze jím podmiňuje účinnost změny vůči společnosti, nicméně úmyslné a dlouhodobé neoznámení by mohlo odporovat dobrým mravům nebo smyslu zákona a také znemožňuje výkon společnických práv vůči společnosti.

Další výhodou je jednodušší prokazování vlastnického práva k podílu. Zápis v obchodním rejstříku je pouze deklaratorní jak v případě převodu nevtěleného podílu, tak v případě kmenového listu. Prokázání vlastnického práva kmenovým listem posiluje právní jistotu protistrany, že opravdu jedná s vlastníkem, nicméně ani zde není jistota stoprocentní, neboť v případě přechodu vlastnického práva k rubopisování nedochází a vlastníkem kmenového listu je jiná osoba než ta, která je uvedena na kmenovém listu.

Jedním z hlavních důvodů pro zavedení kmenových listů byl argument, že zahraniční investoři jsou na takový institut zvyklí. Jak ovšem správně poukazuje Pelikán⁸⁸, například v Německu, které je naším největším obchodním partnerem, takový institut neexistuje, pádnost tohoto odůvodnění je tedy značně pochybná.

Vzhledem k výše uvedenému a s ohledem na výhrady, které jsem uvedl v předchozích kapitolách, považuji kmenové listy v současné podobě právní úpravy za

⁸⁷ Například v případě kupní smlouvy postačí pouze identifikace stran, projev vůle věc prodat a koupit a určení kupní ceny.

⁸⁸ PELIKÁN, Robert. Několik poznámek k úpravě společnosti s ručením omezeným v novém zákoně o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 3, s. 76.

institut, který v praxi nenajde příliš velké uplatnění, neboť jeho výhody jsou diskutabilní a právní úprava příliš rigidní.

11 Závěr

S rekodifikací práva obchodních korporací přibyl do tohoto odvětví nový, dříve neznámý institut, a to kmenové listy, cenný papír představující podíl ve společnosti s ručením omezeným. Nová úprava otevírá praxi řadu nových možností, ale také vytváří mnohé výkladové otazníky, které mohou praktické využití komplikovat.

Pro bližší pochopení podstaty kmenových listů bylo důležité poznat inspiraci, která vedla autory rekodifikace k vytvoření současné právní úpravy. Tato úprava podle důvodové zprávy vychází zejména z původního návrhu nařízení o Evropské soukromé společnosti (který nakonec nebyl schválen a ani v jeho zveřejněné verzi se možnost vydání cenných papírů neobjevila).

Nejdůležitějším podtématem jsou náležitosti kmenového listu, podmínky a postup jeho vydání, neboť nepřesnost v této oblasti může způsobit i neexistenci domněle vydaného kmenového listu. Tato součást právní úpravy je však konstruována celkem jednoznačně, neposkytuje tedy příliš prostor k tomu, aby z důvodu nejednoznačného výkladu docházelo k zásadním dohadům o platnosti nebo neplatnosti kmenového listu.

Obsáhlou oblastí hodnou prozkoumání byly převody kmenových listů. Vzhledem k tomu, že kmenové listy mohou být vydávány výhradně ve formě cenných papírů na řad, převádí se zejména rubopisem (a smlouvou k okamžiku předání), je tedy třeba uplatnit právní úpravu v zákoně směnečném a šekovém. Dále je možné převést cenné papíry na řad převedením podniku, jehož jsou součástí, a to bez nutnosti cenný papír rubopisovat. Tento postup vyplývá z judikatury. Dalším způsobem změny vlastníka kmenového listu je přechod vlastnictví, jde například o dědění nebo třeba o zrušení smlouvy o převodu. V tomto případě k rubopisování nedochází, bylo proto třeba prozkoumat, jak na tuto skutečnost právo reaguje, aby v praxi nedocházelo k nedorozuměním.

Důležitým aspektem převodu kmenových listů je postavení samotné společnosti v tomto procesu. Vůči ní je převod účinný od okamžiku, kdy se o něm dozví. Řešil jsem otázku, jaké důsledky by mělo neoznámení převodu společnosti a jaké povinnosti z oznámení společnosti vyplývají.

Společnost také zajišťuje zápisy do obchodního rejstříku. Úprava veřejných rejstříků obsahuje několik otazníků týkajících se kmenových listů. Nejvýraznější (a v současnosti už judikaturně řešenou) je otázka, zda se do obchodního rejstříku zapisují

pouze informace, že byly kmenové listy vydány, nebo i informace o jejich nevydání. Řešení Nejvyššího soudu je třeba podrobit kritickému zkoumání i s ohledem na předvídání řešení dalších potenciálních podobných otázek v budoucnosti.

Existence kmenových listů je také velmi podstatná při zřizování zástavního práva k podílu, neboť v tom případě se podmínky i postup liší. Například se zástavní právo nezapisuje do obchodního rejstříku a vzniká odevzdáním zástavnímu věřiteli a vyznačením zástavního rubopisu.

Zajímavé je srovnání úpravy akcií a kmenových listů z pohledu zápisu do obchodního rejstříku. U akcií se zapisuje pouze existence akcií, jejich množství a jmenovitá hodnota, společník se zapisuje jen v případě jediného akcionáře. V případě kmenových listů se společník zapisuje vždy, což v praxi výrazně zvyšuje náklady společnosti na zajištění aktuálních zápisů v obchodním rejstříku a degraduje tak proklamovanou základní funkci kmenových listů, tedy zjednodušení převodů podílu ve společnosti s ručením omezeným.

Prostor pro analýzu představuje také ustanovení § 137 odst. 4 zákona 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Zde je zapovězeno veřejné nabízení kmenových listů a jejich přijetí k obchodování na evropském regulovaném trhu nebo na jiném veřejném trhu. Toto ustanovení (respektive jeho část) bylo do zákona vloženo s údajným cílem ochránit tyto trhy, je však otázkou, zda spíše neposlouží k praktické nepoužitelnosti tohoto instrumentu.

Závěrem je uvedeno srovnání právní úpravy akcií a kmenových listů, které může posloužit k vyplnění výkladových mezer v této nové úpravě, a zhodnocení praktické využitelnosti kmenových listů a jejich hlavních výhod.

Seznam použitých zkratk

ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ZOK – zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

ZPKT – zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu

ZSŠ – zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový

ZVR – zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

Seznam použitých zdrojů

Seznam monografií, komentářů a učebnic

DĚDIČ, Jan, PAULY, Jan. *Cenné papíry*. Praha: Prospektum, 1994.
ISBN 80-85431-98-X.

ČECH, Petr, ŠUK, Petr. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová – Bova Polygon, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0.

ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivana, PELIKÁNOVÁ, Irena. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.

HAVEL, Bohumil, ŠTENGLOVÁ, Ivana, DĚDIČ, Jan, JINDŘICH, Miroslav a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-285-4.

KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7179-454-7.

KOTÁSEK, Josef. *Právo cenných papírů*. Praha: C. H. Beck, 2014.
ISBN 978-80-7400-515-2.

KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017.
ISBN 978-80-7552-543-7.

KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. Praha: C.H.Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-361-5.

LASÁK, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, DOLEŽIL, Tomáš a kol.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. ISBN 978-80-7478-537-5.

MAREK, Radan, JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-466-7.

SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo: obecné nauky o právních jednání obligacních a o splnění závazků*. Brno: nákl. Československého akademického spolku Právnicků, 1924.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr.
Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017.
ISBN 978-80-7400-540-4.

Seznam odborných článků

ČECH, Petr. Co nově (ne)zapsat do obchodního rejstříku? *Právní rádce*, 2014, č. 3.

ČECH, Petr. S.r.o. po rekodifikaci. *Právní rádce*. [online]. 2012 [cit. 2018-02-11].
Dostupné online z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-55877970-s-r-o-po-rekodifikaci>.

DĚDIČ, Jan. K některým problémům akciového práva. *Právní rozhledy*. 2002, č. 2.

HAMPEL, Petr. Veřejný rejstřík v zasetí počítačové nestability, aneb jak se provádí zápisy. *Bulletin advokacie*. 2014, č. 12.

HAVEL, Bohumil. Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace.
Obchodněprávní revue. 2011, č. 12.

HEJDA, Jan. Právní úprava podílu ve společnosti s ručením omezeným v rekodifikačním návrhu zákon o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 3.

HUSTÁK, Zdeněk, MANDRELA, Matěj. Cenné papíry ve světle rekodifikace – poznámky k novému režimu. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 1.

JANSA, Lukáš. Vydání akcie dle § 5 odst. 4 zákona o cenných papírech. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 3.

KITTEL, David. Kmenový list – některé zkušenosti z praxe. *Ad Notam*. 2015, č. 6.

PELIKÁN, Robert. Několik poznámek k úpravě společnosti s ručením omezeným v novém zákoně o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 3.

RICHTER, Tomáš. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – zástavní právo.
Obchodněprávní revue. 2013, č. 9.

Seznam internetových zdrojů

JOKLOVÁ, Kateřina, KVÁČA, Vladimír, RYŠAVÁ, Jitka, ŠOUREK, Jiří.
Aktualizovaná a rozšířená pravidla pro volný pohyb služeb a svobodu usazování v EU: Velká Británie. [online] Zář 2008. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z:
<http://www.euroskop.cz/gallery/36/11032-uk.pdf>.

THE WORLD BANK GROUP. *Capital Market Assessment / Market Development Options Czech Republic.* [online] © 2017 [cit. 2019-02-01]. Dostupné z:
<https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/podnikani-na-kapitalovem-trhu/2017/zprava-svetove-banky-o-kapitalovem-trhu-29766>.

Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 946/1811 ř. z., obecný zákoník občanský.

Zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným.

Zákon č. 118/1948 Sb., o organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkých podniků.

Zákon č. 120/1948 Sb., o znárodnění obchodních podniků s 50 nebo více činnými osobami.

Zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech.

Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel.

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 21/2006 Sb., o ověřování.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (o obchodních korporacích).

Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Evropského soudního dvora sp. zn. C-32/74.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 314/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 700/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 794/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1443/2011.

Stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 204/2015.

Seznam ostatních zdrojů

Sněmovní tisk č. 363/0 v 6. volebním období, Důvodová zpráva.

Návrh nařízení Rady o statutu evropské soukromé společnosti, KOM/2008/0396 v konečném znění, CNS 2008/130.

Kmenový list jako předmět právních vztahů

Abstrakt

S novým zákonem o obchodních korporacích, účinným od 1. 1. 2014, přibyla do českého právního řádu řada nových právních institutů. Jedním z nich je i kmenový list, účastnický cenný papír vydávaný společnostmi s ručením omezeným.

Ve své práci představím základní charakteristiku kmenových listů, jak je obsažena v českých zákonech. Zabývám se právní povahou kmenového listu, jeho náležitostmi, podmínkami, postupem vydání a dalšími právními aspekty. Dále se zaměřím na východiska naší právní úpravy z historického hlediska (účastnické cenné papíry jiných než akciových obchodních společností v dřívějších úpravách).

Zavádění nových právních institutů s sebou zpravidla nese riziko výkladových nejasností způsobených absencí praktické zkušenosti s nimi. Ve své práci tyto sporné oblasti identifikuji a analyzuji. Vzhledem k novosti této úpravy není často ještě k dispozici judikatura, která by výkladové problémy ujasnila, vycházím tedy zejména z výstupů odborné veřejnosti, vlastní analýzy a srovnání s obdobnými instituty, které jsou již v právním řádu zakotveny delší dobu. Hlavními spornými oblastmi, na které se zaměřuji, jsou změny vlastnického práva ke kmenovým listům, ať už prostřednictvím rubopisu nebo jinými způsoby. Dále zkoumám problematiku zápisu do obchodního rejstříku, veřejné nabízení a obchodování na veřejných trzích a zástavní právo ke kmenovému listu.

Nejbližším institutem podobným kmenovému listu je akcie, zkoumám proto také podobnost těchto dvou úprav, zejména oblastech, které jsem označil jako sporné. Toto srovnání může pomáhat překlenout některé výkladové otazníky, neboť jde o úpravu prověřenou výrazně delším časem a rozšířeným užitím. Na závěr hodnotím právní úpravu kmenových listů identifikováním jejich výhod a posouzením překážek, které by mohly bránit jejich rozšíření do praxe.

Klíčová slova: kmenový list, cenný papír, společnost s ručením omezeným

Equity certificate as object of legal relationships

Abstract

With the new Business Corporations Act, which entered into effect on 1st January 2014, several new legal institutes have been added to Czech legal system. One of them is also equity certificate, participatory commercial paper issued by a Limited Liability Company.

In my theses I will present basic characteristics of these equity certificates as contained in the Czech law. I study the nature of equity certificate, its requirements, conditions, procedure of issuing and other legal aspects. I also focus on bases of our legal regulations from historical point of view (participatory commercial papers in business corporations others than Joint-Stock Company in former regulations).

The introduction of new legal institutes carries with it the risk of unclarity of interpretation caused by the absence of practical experience with them. I identify and analyze these issues in my work. Regarding to the newness of this regulation there is often no judicial decisions available to clarify the problems of interpretation, therefore I build on publications of law experts, my own analysis and comparison with similar institutes. The main areas of concern are transfer of ownership, whether by endorsement or other way. I also examine the issue of commercial register, public offering and trading on public markets and the pledge.

The closest institute similar to the equity certificate is share of the Joint-Stock Company, so I am also examining the similarity of these two regulations, especially the areas which I have identified as questionable. This comparison can help to bridge some interpretative problems, as the regulation of shares is time-tested and used widespread. Finally, I am assessing the regulation of the equity certificates by identifying their benefits and discovering obstacles that could complicate their use in praxis.

Keywords: equity certificate, security, limited liability company